

Nr 98.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253) m. m.; given Stockholms slott den 20 februari 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1. lag om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253),
2. lag angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm,
3. lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm samt
4. lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930
(nr 253).

Härigenom förordnas, *dels* att 12—18 §§ samt 33 § 4 mom. kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ skola upphöra att gälla, *dels ock* att 4, 11, 20, 22 och 25—32 §§, 33 § 2 mom. samt 34—41, 43, 44, 57, 59 och 60 §§ ävensom rubriken till 6 kap. samma lag² skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

4 §.

Röstberättigad äger — — — är mantalsskriven.

Om rätt att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat stadgas i 6 kap.

11 §.

1 mom. Allmänna kommunalval skola förrättas, val av *landstingsmän*, *kommunalfullmäktige* och *stadsfullmäktige* tredje söndagen i september månad, val av *municipalfullmäktige* första söndagen i oktober månad samt val av *kyrkofullmäktige* tredje söndagen i sistnämnda månad.

2 mom. Annat än allmänt kommunalval skall äga rum å sön- eller helgdag, som sist tjugonde dagen förut bestämmes, i fråga om val av *landstingsmän* av länsstyrelsen, i fråga om val av *kommunalfullmäktige* av kommunalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kommunalstämman, i fråga om val av *municipalfullmäktige* av municipalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av municipalstämman, i fråga om val av *stadsfullmäktige* av magistraten samt i fråga om val av *kyrkofullmäktige* av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman.

Beträffande församling i Stockholm gäller vad särskilt är stadgat.

Sådant val av *municipalfullmäktige* eller av *kyrkofullmäktige*, som avses i detta moment, må icke förrättas, *municipalfullmäktigval* å samma dag som *landstingsmannaval* för samhället samt *kyrkofullmäktigval* å dag, då val av *landstingsmän*, *kommunalfullmäktige*, *municipalfullmäktige* eller *stadsfullmäktige* inom valdistriktet äger rum.

Om valdag, som i detta moment sägs, skall den myndighet, som bestämt valdagen, omedelbart underrätta generalpoststyrelsen.

¹ Senaste lydelse av 13 och 15 §§ se SFS 1936: 76.

² Senaste lydelse av 11 § se SFS 1936: 76, av 22 § se SFS 1937: 183 samt av 26, 27 och 30 §§ se SFS 1932: 238.

20 §.

1 mom. När val av *landstingsmän* skall äga rum, utfärdar länsstyrelsen därom sist nittonde dagen före valdagen kungörelse, som uppläses i kyrkorna och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

- a) antalet av dem, som skola väljas inom varje valkrets;
- b) dag och tider för valet;
- c) valstället för varje valdistrikt; samt
- d) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat.

2 mom. Om val av *kommunalfullmäktige*, *municipalfullmäktige* eller *stadsfullmäktige* skall i den beträffande kommunalstämma eller allmän rådstuga föreskrivna ordningen kungörelse sist nittonde dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten, beträffande val av *municipalfullmäktige* i *municipalsamhälle*, som ej helt sammanfaller med ett eller flera valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, av *municipalstämmans* ordförande samt i övriga fall av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

3 mom. Om val av *kyrkofullmäktige* skall i den för kyrkostämma föreskrivna ordningen kungörelse sist nittonde dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

4 mom. I fråga om Stockholm gäller vad särskilt är stadgat om kungörande av val av *stadsfullmäktige* och *kyrkofullmäktige*.

22 §.

1 mom. Val skall fortgå minst två timmar före klockan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen. Där högmässogudstjänst å valdagen hålles i den församling, till vilken valdistriktet hör, skall uppehåll göras för den tid gudstjänsten pågår.

Vallokal och — — — äga rum.

2 mom. Där flera val förrättas å samma dag och inför samma valförrättare, skola valen förrättas i samband, så att tillfälle beredes väljare, som äger utöva rösträtt vid flera val, att samtidigt avgiva sina röster. Om sammanräkning av de vid de särskilda valen avgivna rösterna skall verkställas av olika myndigheter, skall särskilt exemplar av röstlängden användas vid varje val. Förrättas samtidigt flera än två val, skola dock i ett och samma exemplar införas anteckningar om utövad rösträtt vid de val, för vilka sammanräkning skall verkställas av samma myndighet.

25 §.

Ogill är — — — giltigt namn.

Finnas i ett valkuvert två likalydande valsedlar, skall allenast en sedel räknas.

Har vid val, vilket förrättats i samband med ett eller två andra val, avgivits en eller ock två likalydande valsedlar, försedda med valbeteckning för det andra eller något av de andra valen, skall, med iakttagande av vad i andra stycket sägs, angivna förhållande icke föranleda, att sedeln ogillas.

Finnas i ett valkuvert, som avlämnats vid val förrättat i samband med ett eller två andra val, två valsedlar, av vilka den ena är försedd med valbeteckning för det förstnämnda valet och den andra är försedd med valbeteckning för det andra eller något av de andra valen, skall endast sedeln med valbeteckning för det val, varvid valkuvertet avgivits, räknas.

Finnas i annat fall än nu sagts i ett valkuvert två valsedlar eller finnas i ett valkuvert flera än två valsedlar, äro de alla ogilla.

Där i valkuvert finnes jämte valsedel annat än sådan sedel, är valsedeln ogill.

26 §.

Vid valförrättning skola användas särskilda valkuvert. Om beskaffenheten av kuvert och tillhandahållande därav stadgas i 60 §.

Blanketter till valsedlar skola tillhandahållas i vallokalen.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för väljare att med valhemlighetens bevarande inlägga sin valsedel i valkuvert. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller på annat dylikt sätt, dock så att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen. Det åligger valförrättaren att vaka över att väljares förehavande där ej må av någon kunna iakttagas.

Vid valet skall begagnas valurna för nedläggande av valkuvert. Omedelbart före röstningens början visar ordföranden de närvarande, att urnan är tom.

27 §.

Envar som anmäler sig till röstning erhåller vid valbordet ett valkuvert, försett med valbeteckning för valet. Sedan väljaren vid någon av de i 26 § omnämnda avskilda platser inlagt sin valsedel i kuvertet och tillslutit detsamma, överlämnar han utan dröjsmål personligen kuvertet till ordföranden.

Väljaren skall, då han överlämnar valkuvertet, för valförrättaren uppgiva sitt fullständiga namn och sitt hemvist inom valdistriktet. Sedan ordföranden förvissat sig om att väljaren är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad vid valet och tillsett, att kuvertet är tillslutet och utan annat märke än i 60 § föreskriven ändamålsbeteckning, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn göres anteckning, att rösträtten utövats. Valkuvert, som ej är tillslutet eller som är märkt med annat kännetecken än föreskriven ändamålsbeteckning, skall ej mottagas.

Väljare, som på grund av kroppsligt fel är oförmögen att i föreskriven ordning avgiva sin röst, äger att till biträde vid röstningen anlita den han själv därtill utser.

28 §.

Äro äkta makar båda röstberättigade vid samma val, må den ena av dem genom andra maken ingiva valsedel, avseende nämnda val. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast aderton dagar före valet.

29 §.

För valsedelsförsändelse skall användas ett valkuvert (innerkuvert) och ett ytterkuvert, båda av särskilt slag. Om beskaffenheten av kuvert och tillhandahållande därav stadgas i 60 §. Ej må för ändamålet andra kuvert brukas.

Väljaren skall — — — inom valdistriktet.

Vittnet intygar — — — nämnda förklaring.

30 §.

Äkta make, som vill avgiva valsedel för andra maken, avlämnar vid valförrättningen till ordföranden valsedelsförsändelse, varom sägs i 28 och 29 §§. Finnes att båda makarna äro röstberättigade vid valet, att ytterkuvertet är sådant, som avses i 29 §, samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skälig anledning antaga, att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet; i annat fall skall det ej mottagas.

Är innerkuvertet sådant, som avses i 29 §, samt tillslutet och utan annat märke än i 60 § föreskriven ändamålsbeteckning, skall ordföranden omedelbart nedlägga kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn göres anteckning, att rösträtten utövats.

Är innerkuvertet ej sådant, som avses i 29 §, eller ej tillslutet eller finnes å detsamma annat märke än ändamålsbeteckningen, skall det återlämnas.

31 §.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat gälla vad i 6 kap. stadgas.

32 §.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om att sigillen äro obrutna.

De väljare, som, då uppehåll för gudstjänst eller eljest göres i valförrättningen eller då valförrättningen skall sluta, äro tillstädes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att avlämna sina valsedlar.

33 §.

2 mom. Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnan och räknas öppnade. I det protokoll, som i överensstämmelse med särskilda av Ko-

nungen fastställda formulär och i formulären givna anvisningar skall föras vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert. Jämväl räknas och upptages i protokollet antalet personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet. Därefter tillkännagives såväl antalet valkuvert som antalet nyssnämnda personer. Där särskilda val förrättas å samma dag inför samma valförrättare, skall dessutom anteckning om detta förhållande göras i protokollet för varje val.

34 §.

1 mom. Vid val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och municipalfullmäktige så ock vid val av stadsfullmäktige för stad, som ej deltagar i landsting, ävensom vid val av kyrkofullmäktige för församling, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad, förfares, sedan i 33 § 2 mom. föreskrivna åtgärder vidtagits, på följande sätt.

a) Valkuverten öppnas och innehållet uttages.

b) Befinnes därvid ett valkuvert vara tomt eller dess innehåll utgöras av annat eller mera än en valsedel, skall, efter det att i sistnämnda fallen innehållet återinlagts, valkuvertet inläggas i ett annat kuvert, som tillslutes. Antalet sålunda tillslutna kuvert räknas, varefter kuverten inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas, att detsamma innehåller dylika kuvert ävensom dessas antal.

c) Förekommer anledning antaga, att valsedel, som utgjort ett valkuverts enda innehåll, är ogill, lägges sedeln åsido. Antalet sålunda åsidolagda valsedlar räknas, varefter sedlarna inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas, att detsamma innehåller dylika valsedlar ävensom dessas antal.

d) De valsedlar, vilka icke enligt bestämmelserna under b) och c) återinlagts i sina valkuvert eller lagts åsido, ordnas i grupper sålunda, att sedlar, vilka äro likalydande med avseende å väljarbeteckning (kartell-, parti- och fraktionsbeteckning), sammanföras i en grupp. Antalet valsedlar i varje grupp räknas, varefter sedlarna i varje grupp för sig inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas de ineliggande valsedlarnas väljarbeteckning samt antal.

e) De omslag, varom i b)—d) förmäles, skola, utöver ovan föreskrivna anteckningar, förses med anteckning, utvisande valdistriktet där förrättningen äger rum. Omslagen skola vara av hållfast beskaffenhet samt omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill, vilka sigill avtryckas å protokollet.

f) I protokollet skall, utöver vad i 33 § 2 mom. sagts, ytterligare antecknas:

1) antalet valkuvert, vilka enligt bestämmelserna i b) inneslutits i andra kuvert, jämte antalet omslag, vari dessa kuvert inlagts;

2) antalet valsedlar, vilka enligt bestämmelserna i c) lagts åsido, jämte antalet omslag, vari dessa sedlar inlagts;

3) antalet valsedlar i varje sådan grupp, som omförmäles i d), samt gruppens väljarbeteckning jämte antalet omslag, vari gruppens sedlar inlagts.

g) Förrättningen bör utan avbrott bringas till slut. Därest särskilda skäl föranleda avbrott, må förrättningen icke avbrytas i annan ordning än att, sedan de i 33 § 2 mom. föreskrivna åtgärderna vidtagits, verkställandet av de i a)–f) omnämnda åtgärderna i sin helhet uppskjutes, dock icke längre än till påföljande dag. Innan förrättningen sålunda avbrytes, skall tid för densamma fortsättande tillkännagivas; och skola valkuverten inläggas i omslag, vilka förseglas under minst två närvarandes sigill. Dessa omslag jämte andra till valet hörande handlingar skola därefter läggas i säkert förvar; och förrättningen må ej ånyo företagas, innan valförrättaren inför öppna dörrar förvissat sig om att de åsatta sigillen äro obrutna.

h) Sedan de i a)–f) föreskrivna åtgärderna vidtagits samt valprotokollet uppläst och dess riktighet bekräftats av ordföranden och två av de närvarande, avslutas valförrättningen. Skall röstsammanräkningen verkställas av annan än valförrättaren, åligger det denne att ofördröjligen till den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen, insända dels de förseglade omslag, som avses i detta moment, dels valprotokollet, dels ock röstlängden. Sker insändandet med posten, skall försändelsen anordnas som värdepost. Då sådant insändande ej skall äga rum, skola omslagen jämte protokollet läggas i säkert förvar.

2 mom. Vid val av stadsfullmäktige för stad, som deltagar i landsting, samt vid val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling äger magistraten besluta, att de i 1 mom. omnämnda åtgärderna skola vidtagas.

6 k a p.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning eller konsulat.

35 §.

1 mom. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt.

2 mom. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, inom riket å fast postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

36 §.

1 mom. Väljare, som avlämnar valsedel enligt 35 §, skall innehava för sådant ändamål utfärdat utdrag ur röstlängden i det valdistrikt han tillhör,

utvisande att han där är upptagen såsom röstberättigad vid valet, dagen för valet samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna.

2 mom. Röstlängdsutdrag, som avses i 1 mom., utfärdas på landet av valnämndens ordförande och i stad av den magistraten därtill förordnar samt tecknas å ytterkuvert, varom förmäles i 38 §. Formulär till utdrag fastställas av Konungen.

Sådant utdrag må ej utfärdas före det röstlängden blivit, på sätt i lagen om val till riksdagen sägs, underskriven eller försedd med intyg, att anmärkning mot densamma ej inom behörig tid framställts, ej heller senare än dagen före valdagen.

Den som vill erhålla röstlängdsutdrag rörande sin rösträtt skall därom antingen personligen göra framställning hos den som äger utfärda utdraget eller ock till denne låta inlämna eller med posten insända egenhändigt undertecknad, av minst en person bevitnad ansökan. Ansökan må ock insändas till kommunalnämndens ordförande eller magistraten i den ort, där sökanden är uppförd i röstlängd, och skall i sådant fall ordföranden eller magistraten ofördröjligen överlämna ansökningen till den som har att utfärda utdraget. I ansökan bör uppgivas den sökandes fullständiga namn, födelseår och hemvist inom nämnda ort.

Där så begäres, skall utdrag med posten översändas till sökanden. Möter, då ansökan inkommit med posten, hinder för utfärdande av begärt utdrag, skall meddelande härom med angivande av hindrets art ofördröjligen översändas till sökanden.

3 mom. Över gjorda ansökningar om röstlängdsutdrag samt utfärdade utdrag skall utdragsutfärdaren, särskilt för varje val, föra förteckning enligt av Konungen fastställt formulär. Överlämnas utdrag till sökanden personligen, skall denne i förteckningen genom sin namnteckning erkänna, att han mottagit detsamma. I annat fall skall utfärdaren i förteckningen anmärka till vem utdraget överlämnats eller under vilken adress det avsänts till sökanden.

Förteckning, som här avses, skall av utdragsutfärdaren omedelbart efter valet insändas till den myndighet, som har att verkställa röstsammanräkningen för valet.

37 §.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med adertonde dagen före valdagen samt inom riket till och med valdagen och utom riket intill dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet.

Röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme.

De väljare, som, då röstmottagning skall sluta, äro tillstädes i röstnings-

lokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill men ej då hunnit utöva sin rösträtt, äga rätt att avlämna sina valsedlar.

Ej må å postanstalt, då röstmottagning äger rum, tal hållas eller tryckta eller skrivna upprop till de väljande tillåtas.

Å postanstalt skall finnas exemplar av denna lag.

Där röstmottagning skall äga rum å beskickning eller konsulat, skall chefen för beskickningen eller konsulatet utfärda kungörelse angående dagar och tider samt ställe för röstmottagningen. Kungörelsen skall genom anslag samt, där så ske kan, även på annat lämpligt sätt bringas till kännedom.

)
38 §.

Vid röstningen skola användas särskilda valkuvert och ytterkuvert. Om beskaffenheten av kuvert och tillhandahållande därav stadgas i 60 §.

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren samt avlämna det med röstlängdsutdrag försedda ytterkuvertet, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å kuvertet teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 35 § 2 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.

Finnes röstlängdsutdraget vara i behörig ordning och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den utdraget avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för det val utdraget avser.

Väljaren skall å plats i röstningslokalen, där hans förehavande ej må av någon kunna iakttagas, eller i anvisat enrum inlägga sin valsedel i valkuvertet och tillsluta detsamma, varefter han överlämnar det till röstmottagaren.

Är valkuvertet tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, mottages detsamma; i annat fall skall det ej mottagas. Röstmottagaren inlägger i väljarens närvaro mottaget valkuvert i ytterkuvertet samt antecknar därå orten och dagen för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

39 §.

Äro äkta makar båda röstberättigade vid samma val, äger make, vilken röstar i den ordning, som i 35 § sägs, därvid avgiva valsedel, avseende nämnda val, jämväl för andra maken. För sådant fall skall valsedelsförsändelse anordnas på sätt och inom tid, som i 28 och 29 §§ sägs.

Äkta make, som vill avgiva valsedel för andra maken jämlikt denna paragraf, avlämnar till röstmottagaren valsedelsförsändelsen jämte ytterkuvert försett med sådant röstlängdsutdrag, som i 36 § sägs, rörande sistnämnda make, utvisande att denna är röstberättigad vid det val försändelsen avser.

Finnes att röstlängdsutdraget är i behörig ordning samt att försändelsens ytterkuvert är sådant, som avses i 29 §, och tillslutet, mottages försändelsen; i annat fall skall den ej mottagas. Röstmottagaren inlägger i avlämnarens närvaro mottagen försändelse i det med röstlängdsutdrag försedda ytterkuvertet samt antecknar därå orten och dagen för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna, å den i 38 § omnämnda förteckning.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

40 §.

Ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedel-försändelse inlagts, översändes av röstmottagare inom riket till den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen, samt av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. I det senare fallet skola ytterkuverten vara inlagda i omslag, och skall, där insändandet sker med post, försändelsen anordnas som värdepöst. Översändandet skall ske från röstmottagare inom riket omgående samt från röstmottagare utom riket i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist dagen efter valdagen.

41 §.

Ytterkuvert, som från röstmottagare utom riket inkommit till överståthållarämbetet, skall införas i särskild förteckning samt snarast möjligt med posten vidarebefordras till den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Över ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit till myndighet, som har att verkställa röstsammanräkning, skall särskild förteckning föras. Kuverten skola förvaras under lås.

43 §.

Sammanräkning verkställs vid offentlig förrättning, som ej må påbörjas förrän å åttonde dagen efter valdagen. Där sammanräkning verkställs av magistrat, skall den påbörjas senast å femtonde dagen efter valdagen samt i annat fall ske så snart omständigheterna medgiva det. Där magistrat har att verkställa sammanräkning för flera samtidigt förrättade val, må dock sammanräkning, som icke kan påbörjas inom sagda tid, företagas så snart omständigheterna medgiva det.

Där sammanräkning verkställs av länsstyrelse, skall om förrättningen utfärdas kungörelse med uppgift i förekommande fall å den ordningsföljd, vari sammanräkningen, därest hinder icke möter, kommer att företagas för olika val. Sådan kungörelse skall senast sex dagar före förrättningens början införas i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Där sammanräkning verkställs av magistrat, skall tid och ställe för sammanräkningen sist dagen därförut kungöras i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Det åligger den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen, att

i god tid före förrättningen tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, som avses i 33 § 3 mom. eller 34 § 1 mom., inkomma från samtliga de valdistrikt, vilkas röster skola sammanräknas, samt, där så ej sker, från församlig valförrättare infordra vad som fattas. Myndigheten verkställer även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnas dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffar myndigheten, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

44 §.

1 mom. Å utsatt tid och ställe verkställs sammanräkningen inför öppna dörrar.

2 mom. Hava ytterkuvert inkommit från röstmottagare, räknas kuverten, och antalet jämföres med den över sådana kuvert förda förteckningen.

Inkomma ytterkuvert efter sammanräkningens början, lämnas dessa orubbade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

3 mom. Därefter granskas ytterkuverten och därå tecknade röstlängdsutdrag. Förekommer skälig anledning antaga, att ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, eller finnas flera ytterkuvert härröra från samma väljare, lämnas dessa ytterkuvert orubbade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet. Lag samma vare, där väljaren icke är i röstlängden för det i röstlängdsutdraget angivna valdistriktet upptagen såsom röstberättigad vid valet eller där denne har utövat sin rösträtt vid valförrättningen.

Övriga ytterkuvert brytas, varefter valkuverten och valsedelsförsändelserna uttagas och granskas. Därvid tillses, att valkuvert eller försändelsens ytterkuvert är av föreskriven beskaffenhet och tillslutet, att valkuvertet är utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning samt att å försändelsens ytterkuvert äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick. Förekommer ej skälig anledning antaga, att försändelsens ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, brytes detta, varefter tillses, att försändelsens innerkuvert är av föreskriven beskaffenhet samt tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning. Finnas nämnda villkor uppfyllda, nedlägges valkuvertet eller försändelsens innerkuvert i en urna, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn antecknas, att rösträtten utövats. I annat fall lägges kuvertet orubbat åsido såsom ogillt.

4 mom. Valprotokollen upplåsas och granskas. Sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen. Förekommer därvid ej skälig anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

5 mom. De kuvert, som nedlagts i en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte, där förfarande som avses i 34 § 1 mom. ägt rum, de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter myndigheten prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut,

vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning.

57 §.

I ärenden rörande val är det envar tillåtet att, under iakttagande av behörig tid och ordning, på eget äventyr till myndighet insända handlingar i betalt brev med posten.

59 §.

Valnämnden eller magistraten åligger ombesörja, att de anordningar, som avses i 26 §, ordentligen verkställas.

Kostnaden för kungörande, som åligger valnämndens ordförande eller magistrat, ävensom utgifter för kuvert, som avses i 26 och 29 §§, samt de i 33 § 3 mom. och 34 § 1 mom. omförmälda omslagen skola gäldas vid val av kyrkofullmäktige av församlingen och i övriga fall av kommunen, vilken jämväl har att tillhandahålla lämpliga vallokaler och bestrida kostnaden för de anordningar, som avses i 26 §.

60 §.

Kuvert, varom förmäles i 26, 29 och 38 §§, skola vara av ogenomskinligt papper samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet. Kuverten skola vara försedda med ändamålsbeteckning enligt av Konungen fastställda formulär. Kuverten skola tillverkas endast genom statsverkets försorg.

I 26 och 29 §§ omförmälda kuvert tillhandahållas kommuner och församlingar mot ersättning.

Kuvert, som avses i 29 §, och valkuvert, varom förmäles i 38 §, tillställas röstmottagare på statsverkets bekostnad.

Ytterkuvert, som i 38 § sägs, tillhandahållas på statsverkets bekostnad de personer, vilka hava att utfärda röstlängdsutdrag enligt 36 § 2 mom.

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna.

Det åligger envar, som i utövning av ämbete, tjänst eller offentligt uppdrag omhänderhar valkuvert, som avses i 26 och 38 §§, att tillse, att kuverten icke utlämnas i annan ordning än i 27 och 38 §§ sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

Med avvikelse från bestämmelsen i 11 § 1 mom. skola allmänna val av kyrkofullmäktige år 1942 förrättas den 25 oktober.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Härigenom förordnas, att 12, 14, 17, 31, 37 och 38 §§ samt 42 § 1 mom. lagen den 15 juni 1935 om kommunalstyrelse i Stockholm¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

12 §.

Stadsfullmäktige väljas för fyra år (tjänstgöringsår), räknade från och med den 15 oktober det år, då valet skedde.

Om val — — — särskilt stadgat.

14 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande så ock om förfarandet, när stadsfullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen; dock att kungörelse skall offentligen anslås å rådhuset och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

17 §.

Ordinarie sammanträden skola av stadsfullmäktige hållas i oktober månad å första helgfria dag efter tjänstgöringsårets början samt i övriga månader med undantag av juli och augusti å dag, som fullmäktige äga bestämma.

Vid sammanträde — — — erforderligt, revisorssuppleanter.

Extra sammanträde — — — det nödigt.

31 §.

Stadsfullmäktige skola årligen vid ordinarie sammanträdet i oktober månad utse sekreterare, vars åligganden bestämmas i de föreskrifter, som fullmäktige utfärda för honom.

37 §.

Stadskollegiet består av tolv ledamöter. Stadsfullmäktige välja årligen vid ordinarie sammanträdet i oktober månad för tiden intill nästa val bland sig ledamöterna i kollegiet jämte lika många ersättare för dem. Sker ej valet proportionellt, skall bestämmas den ordning, i vilken ersättarna skola in-

¹ Senaste lydelse av 12, 14 och 17 §§ se SFS 1936: 77 samt av 31, 37 och 38 §§ samt 42 § 1 mom. se SFS 1940: 153.

kallas till tjänstgöring. Stadsfullmäktig, som innehar borgarrådsbefattning, må icke vara ledamot av stadskollegiet eller ersättare för sådan.

Har ledamot — — — i kollegiet.

38 §.

Stadsfullmäktige välja vid ordinarie sammanträdet i oktober månad bland stadskollegiets ledamöter ordförande och vice ordförande i kollegiet. Till sådan befattning må icke utses ordföranden eller någon av vice ordförandena i stadsfullmäktige. Underrättelse om val, varom nu är sagt, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till överståthållarämbetet för intagande i ämbetets kungörelser.

Äro både — — — föra ordet.

42 §.

1 mom. Stadsfullmäktige välja vid ordinarie sammanträdet i oktober månad det år, då val av stadsfullmäktige ägt rum, minst fyra och högst åtta borgarråd för en tid av fyra år. Till borgarråd må allenast utses personer med synnerlig insikt och erfarenhet i kommunala förvaltningsfrågor eller eljest i allmänna värv. Vid val av borgarråd skall, där så äskas eller omröstning begäres, anställas särskilt val av varje borgarråd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

Stadsfullmäktige, som utsetts för tiden till den 1 oktober 1942, skola tjänstgöra till den 15 i samma månad.

Borgarråd, som utsetts för tiden intill stadsfullmäktiges första sammanträde i oktober 1946, skola tjänstgöra intill fullmäktiges ordinarie sammanträde i sistnämnda månad¹.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm.

Häri genom förordnas, att 11 § lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse i Stockholm skall erhålla följande ändrade lydelse.

11 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande så ock om förfarandet, när kyrkfullmäktig avgår före den bestämda

---

¹ Jämför SFS 1940: 153.

tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen; dock att annat än allmänt val skall äga rum å sön- eller helgdag, som bestämmes av magistraten, samt att kungörelse skall offentligen anslås å rådhuset och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

Härigenom förordnas, att 6 § lagen den 14 mars 1921 om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm skall erhålla följande ändrade lydelse.

6 §.

Med de undantag, som föranledas av här ovan meddelade föreskrifter, skall för valet i tillämpliga delar gälla vad om stadsfullmäktigeval är stadgat, dock med avvikelse därutinnan, att dels bestämmelserna om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat ej skola gälla, dels ock sammanräkning av valsedlarna skall påbörjas inom sju dagar efter valdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 20 februari 1942.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga angående *underlättande av deltagandet i kommunala val* samt anför:

Inledning.

Gällande bestämmelser om utövande av rösträtt vid kommunala val.

Rösträtt vid kommunalval, varmed enligt kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ avses val av landstingsmän, kommunalfullmäktige, municipalfullmäktige, stadsfullmäktige och kyrkofullmäktige, utövas i regel vid den röstberättigades personliga inställelse vid valförrättning för det valdistrikt, där han är upptagen i röstlängden. Äkta make må dock, om båda makarna äro röstberättigade, vid valförrättningen avlämna valsedel genom andra maken. Därjämte må väljare, som tillhör någon av i det följande nämnda yrkes- eller tjänstegrupper, avgiva valsedel genom försändelse omedelbart till den myndighet, som har att verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna. Denna rätt må dock ej utövas i annat fall än då, enligt vad vid tiden för försändelsens anordnande kan tagas för visst, hinder för väljarens personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund därav, att yrkets eller tjänstens utövning betingar hans vistande utom valdistriktet vid den tidpunkt, då röstningen äger rum. Sådan rätt tillkommer den som utövar militärtjänst, den som utövar sjömansyrket eller såsom deltagare för egen eller annans räkning i fiske i öppen sjö eller i annan egenskap tillhör besättning eller annan personal å fartyg, den som tillhör personalen vid svensk beskickning eller svenskt konsulat samt den som tillhör personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid postverket, tullverket eller lots- eller fyrväsendet. Rätt att avgiva valsedel genom försändelse, som nu nämnts, tillkommer även äkta make till den som tillhör personalen vid svensk be-

¹ SFS 1930: 253 med ändringar 1932: 238 och 272, 1936: 76. 1937: 183 samt 1941: 393.

skickning eller svenskt konsulat, under förutsättning att vid tiden för försändelsens anordnande kan tagas för visst, att hinder för väljarens personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund därav, att väljaren är bosatt å makens tjänsteort.

Framställningar om underlättande av deltagandet i kommunala val.

Vid val till riksdagens andra kammare gällde tidigare samma bestämmelser angående utövändet av rösträtt som vid kommunalval. I proposition (nr 216) till 1934 års riksdag framlades emellertid förslag till vissa ändringar i riksdagsordningen och lagen om val till riksdagen med syfte att underlätta deltagandet i valen till riksdagens andra kammare. Förslagen inneburo, att väljare skulle erhålla rätt att vid sådant val avlämna valsedel i annat valdistrikt än det han tillhörde samt att bestämmelserna om valsedelsförsändelser för vissa grupper av yrkes- och tjänstemän skulle upphävas och ersättas med föreskrifter om rätt att avlämna valsedel före valet. Rörande de kommunala valen förklarades i propositionen, att frågan om underlättande av deltagandet i dessa val syntes böra anstå och göras till föremål för ytterligare överväganden. Förslagen antogos med vissa ändringar av 1934 års riksdag, grundlagsförslaget såsom vilande. Sedan detta senare slutligen antagits av 1937 års riksdag, utfärdade Kungl. Maj:t den 12 februari 1937 dels kungörelse angående beslutade ändringar i rikets grundlag, dels ock lag om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen (SFS nr 40 och 41). — I sistnämnda lag hava sedermera genom lag den 26 april 1940 (nr 271) vidtagits vissa ändringar i fråga om röstning före valet. — Frågan om underlättande av deltagandet i de kommunala valen fann 1934 års riksdag böra anstå och i sinom tid göras till föremål för ytterligare utredning.

I en vid 1939 års lagtima riksdag uti andra kammaren väckt motion (nr 186) hemställdes om utredning i fråga om införande av institutet röstning å annan ort även vid andra val än val till riksdagens andra kammare. Denna motion föranledde emellertid icke någon riksdagens åtgärd, enär Kungl. Maj:ts uppmärksamhet redan vore fäst på frågan om ett underlättat deltagande även i de kommunala valen och utredningen av detta spørsmål kunde förväntas återupptagas inom en snar framtid.

Vid 1941 års riksdag hemställdes i två motioner (nr 48 i första kammaren och nr 71 i andra kammaren) om utredning och förslag angående underlättande av valdeltagandet även vid kommunalval. I dessa motioner uttalades, att de nya bestämmelserna om röstning å annan ort och röstning före valdagen prövats vid andrakammarvalen år 1940 och att meningen syntes vara tämligen allmän därom, att dessa båda institut fungerat tillfredsställande. De svårigheter, som vore förknippade med samma reglers tillämpning vid kommunalval, förbisåges icke, men dessa hinder ansåges obetydliga, särskilt om kommunalvalen obligatoriskt förlades till en och samma

dag. I en tredje motion vid 1941 års riksdag (nr 166 i andra kammaren) hemställdes, att de åtgärder, som vidtagits för underlättande av röstavgivningen vid andrakammarvalen, även måtte vinna tillämpning i fråga om kommunalvalen.

I sitt utlåtande (nr 10) över dessa motioner uttalade konstitutionsutskottet, att sedan de till underlättande av deltagandet i andrakammarvalen vidtagna ändringarna i lagen om val till riksdagen prövats vid de senaste andrakammarvalen och i stort sett befunnits ändamålsenliga, tidpunkten syntes vara inne för att spørsmålet om underlättat deltagande på liknande sätt även i kommunala val gjordes till föremål för den ytterligare utredning, som riksdagen redan tidigare förutsatt. Under framhållande att skiljaktiga regler för röstningen vid olika slag av allmänna val innebure en påtaglig olägenhet, hemställde utskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om förnyad utredning av frågan, huruvida och i vad mån deltagandet i kommunala val kunde underlättas på liknande sätt som beträffande andrakammarvalen, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Denna utskottets hemställan bifölls av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 128).

Tillkallandet av sakkunniga m. m.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 juli 1941 tillkallade jag samma dag särskilda sakkunniga¹ för att verkställa den av riksdagen begärda utredningen samt inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

De sakkunniga hava med skrivelse den 20 oktober 1941 överlämnat betänkande (statens off. utredn. 1941: 28) med förslag angående underlättande av deltagandet i kommunala val.

Över sakkunnigförslaget hava yttranden avgivits av generalpoststyrelsen, statistiska centralbyrån, överståthållarämbetet efter hörande av Stockholms stadsfullmäktige och magistrat, länsstyrelserna i samtliga län efter hörande av vissa magistrater och valnämnder, samtliga domkapitel, svenska landsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, högerns riksorganisation, bondeförbundets riksorganisation, folkpartiets huvudbyrå och socialdemokratiska partistyrelsen.

Gällande bestämmelser om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen m. m.

De sakkunniga hava lämnat följande redogörelse för gällande bestämmelser om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen vid val till riksdagens andra kammare:

¹ Såsom sakkunniga tillkallades kanslirådet Hjalmar Nyman, ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare, ombudsmannen Olof Andersson i Malmö och assessorn vid Stockholms rådhusrätt Åke Nordwall, tillika sekreterare.

Om någon vid val till riksdagens andra kammare på grund av vistelse å annan ort är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen i det valdistrikt, där han är uppförd i röstlängden, må han avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, vid valförrättning i annat valdistrikt inom riket eller, då val ej samtidigt äga rum i hela riket, i annat valdistrikt inom samma valkrets. Väljare, som avlämnar valsedel i annat valdistrikt än det han tillhör, skall innehava för sådant ändamål till ifrågasvarande val utfärdat utdrag ur röstlängden i sistnämnda valdistrikt, utvisande att han där är upptagen såsom röstberättigad. Röstlängdsutdrag utfärdas på landet av valnämndens ordförande och i stad av den magistraten därtill förordnar. I stad utan magistrat meddelas sådant förordnande av valnämnden.

Vid röstning i främmande valdistrikt erhåller väljaren vid valbordet ett valkuvert. Sedan väljaren vid en avskild plats i vallokalen inlagt sin valsedel i valkuvertet och tillslutit kuvertet, överlämnar han detta till ordföranden vid valförrättningen. Samtidigt därmed skall han avlämna röstlängdsutdraget, sedan han å detta vid valbordet tecknat sitt namn. Finnes utdraget vara i behörig ordning och föreligger ej anledning antaga, att den som vill rösta är annan än den utdraget avser, samt är kuvertet tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, skall ordföranden inlägga kuvertet jämte utdraget i ett ytterkuvert, å vilket antecknas valkrets och valdistrikt, där valkuvertet avlämnats, samt valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör. I sammanhang härmed antecknas väljarens namn jämte sistnämnda valkrets och valdistrikt å en särskild förteckning. Därefter tillsluter ordföranden ytterkuvertet och nedlägger det i valurnan.

Även valsedelsförsändelse av äkta make må avlämnas i främmande valdistrikt, under förutsättning att båda makarna äro röstberättigade. För försändelsen användas särskilda kuvert, ett innerkuvert och ett ytterkuvert. Väljaren skall själv inlägga sin valsedel i innerkuvertet och tillsluta detta samt i närvaro av ett vittne inlägga innerkuvertet i ytterkuvertet, vilket därpå av väljaren tillslutes. Å ytterkuvertet skola tecknas en förklaring av väljaren samt ett vittnesintyg. Den av makarna, som vill rösta i främmande valdistrikt genom den andra maken, skall anskaffa röstlängdsutdrag för sig. Vid valförrättningen i det främmande valdistriktet avlämnar den närvarande maken den andra makens valsedelsförsändelse och röstlängdsutdrag till ordföranden. Finnes att båda makarna äro röstberättigade, att ytterkuvertet är av föreskriven beskaffenhet samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skäligen anledning antaga, att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet. Är innerkuvertet av föreskriven beskaffenhet samt tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, inlägges detta kuvert jämte röstlängdsutdraget i ett särskilt ytterkuvert, å vilket antecknas valkrets och valdistrikt, där avlämnandet skett, samt valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör. I sammanhang härmed antecknas väljarens namn jämte sistnämnda valkrets och valdistrikt å förenämnda förteckning. Ordföranden tillsluter därefter ytterkuvertet och nedlägger det i valurnan.

Antalet ytterkuvert och antalet i förteckningen upptagna väljare antecknas i det vid valförrättningen förda protokollet. Vid den preliminära röstsammanräkning, som äger rum efter röstningens avslutande, öppnas icke ytterkuverten, utan dessa insändas obrutna till länsstyrelsen i länet. Finnes icke något ytterkuvert, erhåller länsstyrelsen upplysning därom genom protokollet.

Rätt att vid val till andra kammaren avlämna valsedel före valdagen tillkommer dels röstberättigad, om det med skäl kan antagas, att han kommer

att valdagen vistas utom riket, och dels sådan röstberättigad, som utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, om det med skäl kan antagas, att han till följd av tjänstens utövning icke kan komma tillstädes vid valförrättningen i något valdistrikt. Valsedeln skall avse valet i den valkrets, där väljaren är upptagen i röstlängd. Väljaren skall med röstlängdsutdrag styrka, att han är röstberättigad.

Då val i hela riket skola samtidigt förrättas, må röstning före valdagen inom riket äga rum i varje stad inför röstmottagare, som förordnas av magistraten eller i stad utan magistrat av valnämnden, samt, i den mån Konungen så bestämmer, å rikets landsbygd inför röstmottagare, som förordnas av länsstyrelsen. Sådan röstning må även ske utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer, därvid beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter är röstmottagare. Skall val förrättas endast i viss valkrets, må röstning, som nu avses, ske i varje stad inom valkretsen — i vissa fall även i stad utom valkretsen — samt, i den mån Konungen så bestämmer, även å valkretsens landsbygd. Röstmottagning skall äga rum från och med adertonde dagen före valdagen samt inom riket till och med dagen före valdagen och utom riket intill dess avgivna valsedlar skola insändas till överståthållarämbetet, vilket skall ske i så god tid, att valsedlarna kunna beräknas vara ämbetet till handa sist dagen efter valdagen.

Vid röstning inför röstmottagare skall väljaren avlämna röstlängdsutdraget, sedan han å detta inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Därjämte skall han lämna uppgift rörande den omständighet, som för honom kan medföra rätt till röstning i denna ordning. Finnes utdraget vara i behörigt skick och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den utdraget avser, samt synes den lämnade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett kuvert. Väljaren skall i anvisat enrum eller å avskild plats i röstningslokalen, där hans förehavande ej kan iakttagas, inlägga sin valsedel i kuvertet och tillsluta detta, varefter han överlämnar det till röstmottagaren. Är kuvertet tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, inlägger röstmottagaren kuvertet jämte röstlängdsutdraget i ett ytterkuvert, å vilket antecknas orten för avlämnandet samt valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör. I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt nämnda valkrets och valdistrikt å en särskild förteckning. Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet och lägger det i förvar.

Äro äkta makar båda röstberättigade, äger make, som har rätt att rösta före valet, till röstmottagaren avgiva valsedelsförsändelse från den andra maken, under förutsättning att den make, som avlämnar försändelsen, själv därvid röstar. I dylikt fall måste röstlängdsutdrag anskaffas för vardera maken. Vid avlämnandet av valsedelsförsändelsen förfares på motsvarande sätt som då sådan försändelse avlämnas i främmande valdistrikt. Sedan röstmottagaren inlagt innerkuvertet och röstlängdsutdraget i ett särskilt ytterkuvert, antecknas å detta orten för avlämnandet samt valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, varjämte väljarens namn samt nämnda valkrets och valdistrikt antecknas å förteckningen. Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet och lägger det i förvar.

Antalet ytterkuvert och antalet i förteckningen upptagna väljare antecknas i ett av röstmottagaren fört protokoll. Sedan röstmottagningen avslutats, skola ytterkuverten insändas av röstmottagare inom riket till länsstyrelsen i det län, där röstmottagningen ägt rum, och av röstmottagare utom riket till över-

ståthållarämbetet. Har till röstmottagare inom riket icke avlämnats någon valsedel, skall meddelande härom insändas till länsstyrelsen.

Före den slutliga sammanräkningen av rösterna företages hos länsstyrelsen (överståthållarämbetet) en särskild förrättning, därvid från valförrättare och röstmottagare inkomna ytterkuvert fördelas efter de valkretsar, som väljarna enligt anteckningarna å kuverten tillhöra. Ytterkuvert, som innehålla valkuvert från väljare utom länet, översändas till den länsstyrelse, som skall verkställa sammanräkningen för den valkrets väljarna tillhöra. Finnes beträffande utom länet belägen valkrets, att icke något ytterkuvert inkommit, som angivits innehålla valkuvert från väljare tillhörande den valkretsen, skall meddelande härom översändas till den länsstyrelse, som har att förrätta sammanräkningen för valkretsen.

Vid den slutliga röstsammanräkningen öppnas ytterkuverten, uttagas och granskas valkuverten och röstlängdsutdragen samt tillses, att den som avgivit valkuvert är upptagen såsom röstberättigad i röstlängden för det i röstlängdsutdraget angivna valdistriktet och icke har utövat sin rösträtt vid valförrättningen i detta distrikt. Därefter antecknas i röstlängden vid väljarens namn, att rösträtten utövats, varpå valkuvertet medtages vid sammanräkningen.

De sakkunniga hava därefter (sid. 12—14) lämnat vissa statistiska uppgifter om röstning före valdagen och röstning i främmande valdistrikt vid 1940 års val till riksdagens andra kammare. Av uppgifterna framgår, bland annat, att röstning före valdagen verkställdes av 10,519 personer och röstning i främmande valdistrikt å valdagen av 30,799 personer samt att icke mindre än 8.1 procent av de sålunda avgivna valsedlarna blevo ogillade av olika anledningar mot endast 0.4 procent av i vanlig ordning avgivna röster.

Allmänna synpunkter.

De sakkunniga.

De sakkunniga, som ansett önskvärt, att åtgärder vidtagas för underlättande av deltagandet i kommunala val, hava till en början (sid. 14—18 i betänkandet) diskuterat frågan om möjligheten och lämpligheten av att vid kommunalval tillämpa de vid val till riksdagens andra kammare gällande bestämmelserna om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen samt hava därefter anfört följande:

Om röstning i främmande valdistrikt skall medgivas vid kommunala val, bör detta ske endast i vad avser val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige samt under förutsättning att dessa val äga rum samtidigt i hela riket. Röstning i främmande valdistrikt bör däremot ej ske vid sådant val, om det förrättas å annan tid, samt ej heller vid val av municipalfullmäktige och kyrkofullmäktige. Röstning före valdagen bör, om detta institut skall införas vid kommunalval, kunna tillåtas vid samtliga dessa val. Då val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige äga rum samtidigt i hela riket, skulle röstning före valdagen kunna ske i varje stad och, i den mån Konungen så bestämmer, å rikets landsbygd ävensom å svensk beskickning och svenskt konsulat, som Konungen bestämmer. Beträffande sådant val, som förrättas å annan tid, ävensom vid val av muni-

cipalfullmäktige och kyrkofullmäktige skulle röstning före valdagen kunna ske i varje stad inom det län, där valet äger rum, i vissa fall även i stad utom länet, och, om Konungen så bestämmer, å länets landsbygd.

Efter en redogörelse (sid. 19—21) för hur röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen skulle ske, om dessa röstningsätt skulle tillåtas vid kommunala val, hava de sakkunniga framhållit vissa olägenheter, som därvid skulle uppkomma, och härom yttrat bland annat följande:

Om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen vid val av kommunalfullmäktige skola kunna ske i samma utsträckning som vid val till andra kammaren, måste samtliga kommunalfullmäktigval förrättas å samma dag som landstingsmannavalen.

Därigenom skulle den nu förefintliga rätten att förlägga kommunalfullmäktigval till annan dag, som kan finnas lämpligare, upphöra. Visserligen har det övervägande antalet kommunalfullmäktigval bestämts att äga rum samtidigt med landstingsmannavalen, och möjligheten att sammanföra dessa val har, i jämförelse med vad tidigare varit förhållandet, numera begagnats i allt större utsträckning. Detta synes också lämpligt med hänsyn till önskvärdheten att begränsa antalet valförrättningar i ett och samma valdistrikt. Det torde emellertid även finnas skäl mot ett sammanförande av kommunalfullmäktigvalen med landstingsmannavalen. Sålunda torde önskemål kunna föreligga att icke giva kommunalfullmäktigvalen samma politiska karaktär som landstingsmannavalen. Därjämte kunna svårigheter uppkomma för valförrättaren, då två val förrättas gemensamt.

Enligt gällande bestämmelser må val av kommunalfullmäktige bestämmas att äga rum å två dagar, dock att, där val av kommunalfullmäktige bestämts att äga rum samma dag som landstingsmannaval, kommunalfullmäktigvalet icke må äga rum jämväl å annan dag. Vidare må, om kommunalfullmäktigval bestämts att äga rum å olika dagar, valet endera förrättningsdagen äga rum å annan lokal än den sedvanliga, därest valnämnden med hänsyn till samfärdsförhållandena eller andra förhållanden inom valdistriktet prövar det erforderligt. Om kommunalfullmäktigvalen obligatoriskt skulle förläggas till samma dag som landstingsmannavalen, skulle möjligheterna att låta valförrättningen äga rum å olika dagar och å olika lokaler icke kunna bibehållas.

Då val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige ej äga rum samtidigt i hela riket utan förrättas endast i en valkrets, skulle röstning i främmande valdistrikt icke lämpligen kunna äga rum och röstning före valdagen ej ske annat än inför röstmottagare i det län, där valkretsen är belägen. Val i endast en valkrets förekommer bland annat då val sker första gången och när nytt val förrättas, sedan ett tidigare val efter anförda besvär blivit upphävt. Att vid val av samma slag i en och samma valkrets tillämpa olika röstningsmetoder, där val sker endast i denna valkrets och för det fall att val samtidigt äga rum i hela riket, är oegentligt och bör ej utan synnerliga skäl tillåtas. Det skulle nämligen kunna inträffa, att personer, som vid ett tidigare förrättat val röstat i främmande valdistrikt eller före valdagen, vid ett omval icke kunna utöva sin rösträtt, varigenom valresultatet vid omvalet blir annat än vid det förra valet.

För det fall att röstning före valdagen endast får ske inom det län, där valet äger rum, skulle de grupper av yrkes- och tjänstemän, vilka skulle äga rätt att rösta före valdagen, få sämre möjlighet att utöva sin rösträtt än för närvarande, eftersom de nu kunna använda valsedelsförsändelse, även om de befinna sig utom länet. Att för vissa fall bibehålla rätten att använda val-

sedelsförsändelse torde dock icke böra ske, när detta institut på grund av därmed förenade olägenheter synes böra helt avskaffas.

En del av de olägenheter, vilka skulle uppkomma vid val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, som ej förrättas samtidigt i hela riket, skulle föreligga även vid samtliga val av municipalfullmäktige och kyrkofullmäktige. Beträffande dessa val skulle nämligen röstning i främmande valdistrikt aldrig kunna förekomma och röstning före valdagen endast få ske inom det län, där valet äger rum.

En person bör emellertid äga samma möjlighet att utöva sin rösträtt vid de olika kommunala val, vid vilka han är röstberättigad. Den som är mantalsskriven i ett municipalsamhälle kan hava minst lika stort intresse av att kunna deltaga i val av municipalfullmäktige för samhället som i val av kommunalfullmäktige för den kommun, varav samhället utgör del. För många personer kan val av kyrkofullmäktige äga minst lika stor betydelse som borgerliga val. Ett tillämpande av olika system vid skilda kommunala val, som äga rum inom en jämförelsevis kort tidrymd, kan dessutom för både väljare och valförrättare medföra osäkerhet om vilket system, som skall tillämpas i det ena eller det andra fallet.

På grund av det invecklade förfarandet vid röstning i främmande valdistrikt kunna störningar uppkomma i valförrättningens jämna fortgång. För att felaktigheter i möjligaste mån skola kunna undvikas, måste valförrättaren ägna stor uppmärksamhet åt vad som därvid försiggår. Detta gäller i all synnerhet för det fall att två val förrättas samtidigt. Skulle valförrättaren därvid även hava att mottaga väljare från andra valdistrikt, granska deras röstlängdsutdrag och valkuvert. inlägga dessa i ytterkuvert samt göra anteckningar såväl därå som å en särskild förteckning, kunna felaktigheter ytterst lätt uppkomma genom förväxling av olika val, ofullständiga eller oriktiga anteckningar och dylikt.

Före den preliminära röstsammanräkning, som i vissa fall äger rum efter röstningens avslutande, skola valkuverten räknas oöppnade, varjämte räkning skall ske av de personer, som enligt anteckningar i röstlängden deltagit i valet. Vid samtidigt förrättade val skola dessa räkningar verkställas beträffande vardera valet för sig, och valkuverten skola därvid sorteras efter de olika valen. Hava valkuvert avlämnats av väljare från andra valdistrikt, skola dessa valkuvert skiljas från de övriga samt räknas för sig, och skall räkning även ske av de personer, som enligt den vid valförrättningen förda förteckningen avlämnat sådana valkuvert. Genom dessa åtgärder blir den preliminära röstsammanräkningen fördröjd, och resultatet därav kan komma att bringas till allmänhetens kännedom först vid en mycket sen tidpunkt.

Även i fråga om röstning före valdagen skulle vid kommunalval lättare kunna uppkomma felaktigheter än vid andrakammarval, eftersom vid kommunala val sådan röstning kan avse flera slag av val. Skulle röstning före valdagen få ske även vid val, som ej förrättas samtidigt i hela riket, skulle sådan röstning kunna ske inom det län, där valet förrättas. Om sådana val inom samma län skulle äga rum vid ett större antal olika tillfällen, skulle röstmottagarna få tjänstgöra under en jämförelsevis lång tid, och därvid skulle, särskilt å landsbygden och i mindre städer, kunna uppstå svårighet att finna lämpliga personer, som äro villiga att åtaga sig sådant uppdrag. Dessutom skulle röstmottagningen kunna föranleda icke obetydliga kostnader i form av arvoden åt röstmottagarna, när dessa åtminstone icke i allmänhet torde vara skyldiga att åtaga sig sådant uppdrag utan ersättning.

Vid kommunalval verkställes slutlig röstsammanräkning av länsstyrelse, magistrat eller valnämnd i stad, beroende på vilket val sammanräkningen avser. Röstsammanräkning vid andrakammarval verkställes däremot alltid av länsstyrelse. Då det gäller kommunala val, som förrättas samtidigt i hela riket, skulle före den slutliga sammanräkningen hos varje länsstyrelse företagas en förrättning, varigenom till länsstyrelsen inkomna valkuvert, som avlämnats i främmande valdistrikt eller före valdagen, skulle fördelas mellan de olika sammanräknande myndigheterna. Då dessa myndigheter vid kommunalval för närvarande uppgå till ett antal av icke mindre än 143, skulle de nu angivna åtgärderna innebära ett betydande arbete för länsstyrelserna.

Eftersom fördelning av inkomna valkuvert måste äga rum, skulle den vid vissa kommunalval nu föreliggande möjligheten att verkställa slutlig röstsammanräkning omedelbart efter röstningens avslutande icke kunna bibehållas. Slutlig sammanräkning skulle icke heller kunna påbörjas så snart efter valförrättningens avslutande som för närvarande är möjligt. De sammanräknande myndigheternas granskning av ytterkuverten samt däri inneslutna valkuvert och röstlängdsutdrag ävensom väljarnas avprickning i röstlängderna skulle, om ett stort antal ytterkuvert inkommit, innebära ett avsevärt arbete. Till följd av de tidsödande åtgärder, som skola vidtagas före de egentliga röstsammanräkningarna, måste dessa företagas vid en senare tidpunkt än vad för närvarande är förhållandet och sannolikt även senare än vid andrakammarvalen.

Härefter hava de sakkunniga anfört:

De vid val till andra kammaren gällande instituten röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen måste anses invecklade, och deras tillämpning medför ett avsevärt arbete för valförrättare och myndigheter, som hava att taga befattning med valen. Att vid dessa förhållanden för kommunalvalens vidkommande införa bestämmelser, varigenom valproceduren skulle bliva ännu mera omständlig och medföra ytterligare arbete för myndigheterna, bör enligt de sakkunnigas uppfattning icke ske. Ehuru det med hänsyn till såväl väljare som valförrättare och övriga, som hava att syssla med val, måste anses i hög grad önskvärt, att samma röstningsmetoder tillämpas vid andrakammarval och kommunalval, föreligga dock, såsom av det förut anförda torde framgå, mycket starka skäl mot att vid kommunala val tillåta röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen i den ordning, som gäller för andrakammarvalen.

De sakkunniga hava därför undersökt, huruvida deltagandet i de kommunala valen skulle kunna underlättas på annat sätt, samt därvid funnit, att röstning före valdagen i samma omfattning som vid andrakammarvalen skulle kunna ske inom riket å fast postanstalt (postkontor, postexpedition, poststation, brevsamlingsställe eller fältpostanstalt) och utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Kungl. Maj:t bestämmer, samt att personer, som å valdagen icke vistas inom sitt eget valdistrikt, skulle kunna beredas möjlighet att å valdagen rösta å fast postanstalt utom valdistriktet.

Antalet fasta postanstalter i riket uppgick vid slutet av år 1940 till 4,165, därav 236 postkontor, 184 postexpeditioner, 3,736 poststationer och 9 brevsamlingsställena. I antalet poststationer ingå några å brunns- och turistorter

m. fl. ställen inrättade poststationer, som varit i verksamhet endast under någon del av året. Vidare funnos under år 1940 för betjänande av till militärtjänst inkallade ett antal fältpostanstalter samt en tillfällig postanstalt, benämnd Kustflottan. Generalpoststyrelsen äger möjlighet att, där så anses erforderligt, inrätta extra postanstalter.

Vid 1940 års utgång hade av Sveriges 2,355 landskommuner 1,852 eller 78.7 procent en eller flera postanstalter inom sitt område. Inom landskommunerna voro belägna 3,780 fasta postanstalter. De landskommuner, vilka sakna postanstalt, äro till största delen små. I det tätt befolkade Skåne är exempelvis nära en tredjedel av landskommunerna utan postanstalt inom respektive områden, medan i nordligaste Sverige varje sådan kommun är försedd med postanstalt och flertalet med ett jämförelsevis stort antal.

Antalet valdistrikt vid 1940 års andrakammarval utgjorde 4,920, därav 4,108 å landsbygden och 812 i städerna. Indelning av valkretsar i valdistrikt är vanligare i Norrland med dess fåtaliga men vidsträckta kommuner än i landet i övrigt.

Röstning å postanstalt skulle enligt de sakkunnigas mening kunna ske på följande sätt. Vid röstningen skall väljaren till den postfunktionär, vilken tjänstgör såsom röstmottagare, avlämna utdrag ur röstlängden i det valdistrikt väljaren tillhör, utvisande att väljaren där är upptagen såsom röstberättigad vid det val, i vilket han vill delta. Därjämte skall i utdraget finnas uppgifter om dagen för valet, valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, samt den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen för valet. Vid röstning å valdagen skall väljaren inför röstmottagaren teckna sitt namn å utdraget. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren därjämte å utdraget teckna uppgift rörande den omständighet, som kan medföra rätt till sådan röstning. Finnes utdraget vara i behörigt skick och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den utdraget avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den av väljaren å utdraget tecknade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert med valbeteckning (»landstingsmannaval», »kommunalfullmäktigval» etc.) för det val, som utdraget avser. Sedan väljaren å plats i röstningslokalen, där hans förehavande ej må av någon kunna iakttagas, eller i anvisat enrum inlagt sin valsedel i valkuvertet och tillslutit kuvertet, överlämnar han detta till röstmottagaren, som inlägger kuvertet och röstlängdsutdraget i ett särskilt ytterkuvert, försett med formulär att ifyllas av röstmottagaren. Å ytterkuvertet antecknar röstmottagaren ort och dag för avlämnandet, lämpligen genom anbringande av poststämpel, samt, i enlighet med uppgifter i röstlängdsutdraget, valet, valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, och den röstsammanräknande myndigheten. Vidare skall röstmottagaren anteckna väljarens namn och valet å en särskild förteckning. Ytterkuvertet skall därpå utan avgift för väljaren befordras till den å kuvertet angivna myndigheten. Äro äkta makar båda röstberättigade vid samma val, må den ena maken, under förutsättning att han själv röstar i nu nämnd ordning, avlämna valsedelsförsändelse från andra maken, därvid även röstlängdsutdrag

rörande sistnämnda make avlämnas. Röstmottagaren skall, utan att bryta försändelsen, inlägga denna jämte utdraget i ett ytterkuvert, varefter förfäres på nyss angivet sätt.

Vid röstning å beskickning eller konsulat skulle tillgå på samma sätt som nu anförts, dock att ytterkuverten icke skulle sändas direkt till de röstsammanräknande myndigheterna utan, liksom vid andrakammarvalen, till överståthållarämbetet, som skulle vidarebefordra kuverten till sagda myndigheter.

I samband med röstsammanräkningen skulle ytterkuverten öppnas och granskning verkställas av valkuvert och valedelsförsändelser samt röstlängdsutdrag, varjämte valedelsförsändelserna skulle brytas och deras innehåll granskas. Om den som avgivit valkuvert eller valedelsförsändelse icke utövat sin rösträtt vid valförrättning, skulle valkuvertet eller försändelsens innerkuvert nedläggas i en urna och i röstlängden vid väljarens namn antecknas, att rösträtten utövats, varpå kuvertet skulle medtagas vid röstsammanräkningen.

De sakkunniga hava därefter yttrat bland annat följande:

I motsats till vad förhållandet skulle vara, om de för andrakammarvalen gällande instituten röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen infördes vid kommunalval, skulle, om postanstalt anlitas för röstmottagning, såväl de, vilka på grund av vistelse å annan ort äro förhindrade att rösta vid valförrättning i hemorten, som de, vilka till följd av utövning av viss tjänst äro förhindrade att rösta å valdagen, erhålla möjlighet att rösta vid samtliga kommunala val, oavsett när dessa äga rum och även för det fall att val förrättas endast i viss valkrets.

Vidare skulle valförrättningarnas fortgång icke störas av väljare från andra valdistrikt. Ett betydande antal personer skulle icke behöva förordnas såsom särskilda röstmottagare under en jämförelsevis lång tid, utan i deras ställe skulle tjänstgöra postfunktionärer, vilka ändock äro bundna av sin tjänstgöring. Som det icke kan påräknas att till särskilt förordnade röstmottagare erhålla personer, vilka äro villiga att under längre tid åtaga sig sådant uppdrag utan ersättning, synas kostnaderna bliva mindre, om postfunktionärer anlitas som röstmottagare.

Eftersom ytterkuverten, i vad avser röstning inom riket, skulle befordras direkt till de röstsammanräknande myndigheterna, skulle tidsödande fördelningsförrättningar hos länsstyrelserna undvikas.

Valhemligheten synes kunna bevaras lika väl vid röstning å postanstalt som vid röstning inför de vid andrakammarvalen förordnade röstmottagarna. Åtminstone å ett avsevärt antal postanstalter finnas skrivpulpeter, avskilda från varandra medelst skärmar, och denna anordning torde vara åtminstone i det närmaste lika tillfredsställande som vad förhållandet är beträffande vallokalerna. Å postanstalter, där sådana anordningar icke finnas, torde i allmänhet icke så många personer samtidigt uppehålla sig, att väljaren icke skulle kunna inlägga sin valedel i valkuvertet utan att hans förehavande skulle behöva iakttagas av annan. Därigenom att valkuvert avlämnas omedelbart å postanstalt och icke såsom vid andrakammarvalen genom förmedling av särskilt förordnade röstmottagare, synes risken för att valhemligheten skulle röjas eller obehöriga åtgärder vidtagas med valkuvert eller dess innehåll, efter det kuvertet avlämnats, vara praktiskt taget utesluten. Enligt gällande bestämmelser får det som är anförtrott åt posten icke yppas,

och obehöriga åtgärder därmed äro straffbelagda. Postfunktionär, som har att taga befattning med valkuvert, handlar därvid dessutom under tjänstemannaansvar.

Som åtskilliga av de göromål, vilka åligga postfunktionärer, kräva stor noggrannhet och omtanke, synes det icke behöva befaras, att dessa icke skulle kunna på tillfredsställande sätt ombesörja de åtgärder, som äro förenade med det nu ifrågasatta röstningsättet.

De sakkunniga hava, med åberopande av vad i det föregående anförts, föreslagit, att valesedelsförsändelseinstitutet för vissa yrkes- och tjänstemän avskaffas även för de kommunala valens vidkommande samt att möjlighet beredes *dels* röstberättigad, som till följd av vistelse utom sitt valdistrikt är förhindrad att rösta vid valförrättningen där, att å valdagen avlämna valesedel å fast postanstalt inom riket, *dels ock* röstberättigad, vilken med skäl kan antagas komma att valdagen vistas utom riket, samt röstberättigad, som tillhör någon av vissa yrkes- eller tjänstegrupper och med skäl kan antagas till följd av tjänstens utövning icke kunna utöva sin rösträtt å valdagen, att under viss tid före valdagen avlämna valesedel inom riket å postanstalt, som nyss sagts, och utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Kungl. Maj:t bestämmer. Därjämte hava de sakkunniga föreslagit vissa andra ändringar i kommunala vallagen ävensom ändringar i lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm, lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm och lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm. Redogörelse för dessa ändringsförslag kommer att lämnas i det följande.

Vid betänkandet finnas fogade (sid. 43—60) av de sakkunniga utarbetade förslag till ändringar i förenämnda lagar ävensom förslag till formulär till röstlängdsutdrag och ytterkuvert att användas vid röstning å postanstalt samt å beskickning och konsulat.

Med hänsyn till önskvärdheten att bestämmelserna om röstning i möjligaste mån äro desamma vid kommunalval och vid val till andra kammaren, hava de sakkunniga undersökt, huruvida de föreslagna röstningsmetoderna skulle kunna tillämpas även vid sistnämnda val, samt hava därvid funnit, att detta kan ske.

Yttrandena.

De flesta av de hörda myndigheterna, däribland *generalpoststyrelsen*, hava tillstyrkt de sakkunnigas förslag, därvid en del myndigheter dock föreslagit vissa jämkningar, som i fortsättningen skola närmare beröras.

Från några magistraters och valnämnders sida har däremot gjorts gällande, att den föreslagna reformen icke vore av behovet påkallad.

I några fall, bland annat av *länsstyrelsen i Kristianstads län*, har ifrågasatts, att rätten för vissa yrkes- och tjänstemän att begagna valesedelsförsändelse skulle bibehållas och utsträckas att gälla även andra kategorier röstberättigade än som för närvarande ägde denna rätt.

Statistiska centralbyrån har såsom sin mening uttalat, att ungefär samma förfaringssätt som vid 1940 års val till andra kammaren torde kunna tillämpas även då det gäller allmänna val av landstingsmän samt av kommunal- och stadsfullmäktige, samt ifrågasatt, huruvida för annat än allmänt val ävensom för val av municipal- och kyrkofullmäktige genomförande av de föreslagna anordningarna vore av behovet påkallat. Därest det ansåges önskvärt, att ett gemensamt förfaringssätt genomfördes för samtliga kommunala val, syntes emellertid enligt centralbyråns uppfattning de sakkunnigas förslag vara att föredraga.

Liknande mening har uttalats av ytterligare några myndigheter, därvid även anmärkts, att det icke vore uteslutet att omlägga systemet med röstning i främmande valdistrikt så, att valkuverten av valförrättarna insändes direkt till den sammanräknande myndigheten.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har ifrågasatt, huruvida icke röstning i främmande valdistrikt å valdagen borde ske vid valförrättning i det främmande valdistriktet, därest sådan samma dag påginge. Samma uppfattning har uttalats av ytterligare några myndigheter, däribland *länsstyrelsen i Malmöhus län*, som dessutom förklarar, att valedelsförsändelseinstitutet borde kunna bibehållas i fråga om municipal- och kyrkofullmäktigval.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har anfört, att det borde övervägas, huruvida icke i de valdistrikt, som saknade postanstalt, röstning inför valförrättare skulle kunna medgivas i likhet med vad som föreskrivits beträffande andra-kammarval. Samma länsstyrelse har vidare yttrat, att den omständigheten att annat än allmänt val skulle föranleda öppethållande valdagen av samtliga postanstalter i riket syntes mindre tilltalande, samt ifrågasatt, om icke i dessa fall rätt att använda valedelsförsändelse skulle kunna tillkomma såväl vissa yrkesgrupper som sådana väljare, vilka på grund av vistelse utom valdistriktet skäligen kunde antagas icke vara i stånd att å valdagen utöva sin rösträtt inom valdistriktet.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har ifrågasatt, om icke sjömän i utrikes fart och idkare av storsjöfiske alltjämt skulle äga rätt att använda valedelsförsändelse.

Från några valnämnder har framställts önskemål, att möjlighet att delta i val bereddes ogifta sjuka, särskilt sådana som vore intagna å sjukvårdsanstalter, därvid föreslagits, att dessa skulle få avlämna valedel till anstaltens föreståndare eller syssloman.

Av åtskilliga av de hörda myndigheterna hava uttalats farhågor, att valhemligheten icke skulle kunna bevaras och att risk skulle föreligga för obehörig påverkan av väljare, om de sakkunnigas förslag genomfördes, såvida icke särskilda anordningar vidtoges å postanstalterna.

Generalpoststyrelsen har i detta avseende yttrat följande:

Vad beträffar de postanstalter (postkontor och postexpeditioner), som ha tillgång till fackutbildad personal, synes ingen tvekan behöva råda, att de uppgifter, som skulle åläggas postpersonalen, kunna utföras på ett fullt tillfredsställande sätt. Flertalet av postanstalterna utgöras emellertid av post-

stationer, som förestås av avtalsanställd personal med skiftande kvalifikationer. Även om det kan förutses, att uppdraget att vara röstmottagare i vissa fall kan komma att bereda poststationsföreståndarna svårigheter, torde risk knappast föreligga, att icke även dessa funktionärer skola bemästra uppgiften, om tydliga och klara bestämmelser utfärdas rörande deras åligganden.

Svårigheterna för poststationernas vidkommande framträda emellertid i främsta rummet beträffande lokalförhållandena. I många fall äro nämligen poststationslokalerna icke av den beskaffenhet, att de erbjuda tillräckligt skydd för valhemligheten. Vid ett betydande antal poststationer sker expedieringen av allmänheten genom lucka. Så är exempelvis i regel förhållandet vid med järnvägsstation förenade poststationer. Då den egentliga postlokalen på så sätt är skild från allmänhetens avdelning, finnes det icke någon möjlighet för den postfunktionär, som fungerar som röstmottagare, att överblicka denna del av vallokalen. Att lämna allmänheten tillträde till själva expeditjonslokalen, där penningar och värdeföremål till ofta betydande belopp förvaras, kan i regel icke låta sig göras, i varje fall icke då flera röstande infinna sig samtidigt.

Vissa svårigheter förefinnas sålunda onekligen att ordna röstmottagningen på ett fullt tillfredsställande sätt vid ett betydande antal poststationer. Vid flertalet av dessa torde emellertid antalet röstande bliva jämförelsevis obetydligt, varför det kan förutsättas, att röstningen kan försiggå utan komplikationer, även om anordningarna icke kunna bli så goda som önskvärt vore. Det bör emellertid icke förbises, att en betydande röstavlänning kan komma att äga rum även vid dylika postanstalter exempelvis då större tillfälliga arbetsstyrkor eller militärförläggningar finnas å orten. I sådana fall måste givetvis särskilda anordningar vidtagas. Då de förhållanden, som påkalla dylika anordningar, i regel äro kända i förväg, bör detta icke vålla oöverkomliga svårigheter.

Vad särskilt angår militärförläggningarna måste jämförelsevis omfattande åtgärder vidtagas för röstmottagningen, särskilt om större militärstyrkor äro i tjänst. Härvid få i första hand fältpostanstalterna en stor uppgift att fylla. Dessa postanstalter, som ofta betjäna inom stora områden spridda förband, stå i allmänhet icke i omedelbar kontakt med den militära personalen. Mottagandet och utlämnandet av post från denna personal sker nämligen genom de lägre förbandens postombud, vilka icke anses kunna fungera som röstmottagare. Röstningen bland militärpersonalen kan väntas få synnerligen stor omfattning. Fältpostanstalterna äro i fråga om personal och lokaler icke rustade för den uppgift, som skulle åvila dem. För att fältpostanstalterna skola kunna fylla sin uppgift i förevarande hänseende måste de erhålla personalförstärkning och särskilda lokalutrymmen för röstmottagningen, varjämte åtgärder av de militära myndigheterna böra vidtagas i syfte att fördela röstmottagningen före valdagen vid olika lägre förband på skilda dagar. Lokaler samt handräknings- och ordningspersonal böra tillhandahållas genom de militära myndigheternas försorg, medan personal för själva röstmottagningen bör tillhandahållas av postverket. Vad beträffar flottans personal finnes endast en militär postanstalt, marinpostkontoret Kustflottan, åt vilken röstmottagning kan anförtros. Även här synes man kunna ordna med avlämnandet av valsedlar före valdagen å olika fartygsenheter, i den mån fartygen äro förlagda å eller inkomma till den ort, där nämnda postkontor är förlagt. I andra fall, liksom vid mindre militära förband, vid vilka särskild röstmottagning genom fältpostanstalts försorg icke lämpligen kan ordnas, finge röstningen ske vid fast postanstalt. Då härvid i allmänhet särskilda åtgärder torde erfordras från postverkets sida, bör det åligga veder-

börande militära chef att i god tid underrätta postverket om saken. Vidare böra militärmyndigheterna vara skyldiga att på begäran av postmyndighet svara för ordningens upprätthållande, när röstavlänning av militärmanskap vid icke militär postanstalt förekommer i större omfattning.

Folkpartiets huvudbyrå har framhållit, att vissa farhågor kunde hysas, att valhemligheten skulle råka i fara å postanstalter, där lämpliga skärmanordningar icke finnes, men har tillagt, att riskerna icke torde vara av sådan betydelse, att förslaget av detta skäl borde förkastas. — *Socialdemokratiska partistyrelsen* har däremot icke kunnat finna, att valhemligheten skulle äventyras, och har uttalat, att det väsentliga skyddet för valhemligheten låge däri, att denna vore i lag inskriven och att det vore förbjudet att kränka densamma samt att väljaren hade både rätt och skyldighet att avlämna sin valsedel i ett slutet kuvert.

Länsstyrelsen i Kalmar län har — under framhållande av att rätten att rösta å postanstalt skulle medföra ökat arbete för sammanräkningsmyndigheterna samt föranleda, att den preliminära sammanräkningen skulle bli mindre tillförlitlig — ifrågasatt, om icke rätten att rösta å postanstalt borde knytas till något villkor, t. ex. att intyg företeddes angående svårigheten för den röstande att avgiva sin röst i det egna valdistriktet samt att den röstande skulle styrka sin identitet. Även från ett annat håll har ifrågasatts, att den som önskade rösta å postanstalt skulle styrka sin identitet.

Vidare har av en del magistrater och valnämnder framhållits, att ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle föranleda ett betydande arbete för valnämndsordförandena samt försäkra stora kostnader för det allmänna.

Slutligen hava flera av de hörda myndigheterna förordat, att det av de sakkunniga föreslagna systemet skulle införas även vid val till andra kammaren, och vissa myndigheter hava tillstyrkt förslaget endast under förutsättning att så komme att ske.

*Departements-
chefen.*

Liksom de sakkunniga finner jag önskvärdt, att åtgärder vidtagas för underlättande av deltagandet i kommunala val. Att vid dessa val tillämpa de för val till riksdagens andra kammare gällande bestämmelserna om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen bör med hänsyn till de olägenheter, som skulle vara förenade därmed, icke komma i fråga. De sakkunniga hava, såsom framgår av vad som anförts i det föregående, i stället föreslagit, att röstning i viss ordning skall få ske — förutom å vissa beskickningar och konsulat — å de fasta postanstalterna i riket. De sakkunnigas förslag har i princip tillstyrkts i det stora flertalet yttranden. De erinringar mot sakkunnigförslaget, som framställts av vissa myndigheter, synas mig icke vara av större vikt. Med hänsyn till det sålunda anförda synes en reform kunna ske i stort sett i enlighet med de sakkunnigas förslag.

De av de sakkunniga utarbetade lagförslagen hava överarbetats inom socialdepartementet, därvid vissa ändringar, som i det följande skola närmare beröras, vidtagits med anledning av innehållet i de avgivna yttrandena.

Då det föreslagna röstningssystemet bör tillämpas redan vid de allmänna kommunalval, som skola äga rum under hösten innevarande år, synas de nya bestämmelserna lämpligen böra träda i kraft den 1 juli 1942.

Sedan det nya systemet tillämpats vid årets kommunalval, synes med ledning av därvid vunna erfarenheter frågan om införandet av samma system vid val till riksdagens andra kammare böra övervägas.

De ändringar, som föreslås i kommunala vallagen, föranleda ändringar i vissa i administrativ ordning utfärdade bestämmelser.

Vad angår *kostnaderna för den föreslagna reformen* kunna dessa icke för närvarande med större säkerhet beräknas.

I likhet med vad fallet är beträffande andra uppdrag, som anförtros åt postverket vid sidan av dess egentliga verksamhet, torde verket för bestyret med röstmottagningen böra beredas en ersättning, som motsvarar självkostnaderna. Till en del synas dessa kostnader komma att utgöras av personalkostnader. För poststationsföreståndarnas uppdrag att vara röstmottagare torde särskild ersättning böra utgå, när uppdraget icke faller inom ramen för deras vanliga arbetsuppgifter, efter vilkas mängd nu utgående arvode är reglerat. Sådan särskild ersättning utgår även för andra liknande uppdrag. Sålunda erhåller poststationsföreståndare för bestyret med kronoskatteuppbörden 5 öre för varje redovisad kronoskattepostanvisning samt dessutom 5 kronor för varje fullt hundratal skattepostanvisningar, varmed antalet överstiger 200. För försäljning av radiolicenser erhåller poststationsföreståndare 15 öre för varje vid stationen försåld licens. För bestyret med röstmottagning synes ersättning kunna utgå på liknande sätt, sålunda med ett visst mindre belopp för varje mottaget valkuvert eller mottagen valsedel/försändelse av äkta make, varvid ersättningen dock lämpligen bör begränsas till visst belopp för varje timme, som röstmottagning ägt rum. Vid bestämmandet av beloppet torde hänsyn jämväl böra tagas till om röstmottagning ägt rum å tid, då postanstalt icke eljest skulle hava hållits öppen. Storleken av poststationsföreståndarnas ersättning synes emellertid icke redan nu kunna bestämmas utan torde få bli föremål för överläggningar mellan generalpoststyrelsen och poststationsföreståndarna eller vederbörande personalsammanslutning. Till vederbörande postfunktionärer å övriga postanstalter, på vilka civila avlöningsreglementet tillämpas, kommer liknande ersättning icke att utgå. Uppenbarligen kunna här ifrågavarande kostnader icke uttagas av kommuner och församlingar utan böra belasta statsverket.

Vidare bör postverket erhålla ersättning av statsmedel för postbefordringen av försändelser, innehållande valkuvert. Då dessa försändelser iordningställas och avsändas av postverket, synas avgifterna för postbefordringen böra ingå i den särskilda ersättningen till postverket och sålunda icke belasta tjänstebrevsanslaget.

De valkuvert och ytterkuvert, som skola användas vid röstmottagning, liksom de kuvert till valsedel/försändelser av äkta makar, vilka torde böra tillhandahållas hos röstmottagarna, böra anskaffas på statsverkets bekostnad. Med hänsyn till att ett större antal kuvert av olika slag måste finnas till-

gänsligt, synes kostnaden härför under det första valåret komma att uppgå till ett jämförelsevis högt belopp. Som emellertid endast ett mindre antal av dessa kuvert läser komma att åtgå för varje val och återstoden kan användas vid kommande val, synes den årliga kostnaden för kuvert icke komma att uppgå till större belopp.

I detta sammanhang vill jag nämna, att, därest valsedelsförsändelser av yrkes- och tjänstemän alltjämt skulle användas, härför erforderliga kuvert för personer, som äro inkallade till militärtjänst, med hänsyn till dessas stora antal skulle medföra en kostnadsökning i jämförelse med tidigare val samt att dessa kuvert icke såsom eljest borde bekostas av den kommun, där kuverten tillhandahållas, utan i stället av statsverket, som alltså även för det fallet skulle åsamkas kostnader för kuvert. Därjämte må anmärkas, att enligt nu gällande bestämmelser kuvert för valsedelsförsändelser, som anordnas utom riket, tillhandahållas på statsverkets bekostnad.

Å statsverket torde även komma vissa kostnader för tillverkning av en del blanketter ävensom för tryckning av anvisningar åt röstmottagarna samt för anskaffande av de exemplar av kommunala vallagen, som böra finnas tillgängliga å postanstalterna.

De personer, vilka skola utfärda röstlängdsutdrag, synas icke, såsom av en del valnämnder ifrågasatts, böra därför tillerkännas gottgörelse av statsmedel.

I det föregående omnämnda kostnader torde böra utgå från det under femte huvudtiteln (punkten 222) upptagna förslagsanslaget till Vissa kostnader i anledning av allmänna val.

Jag övergår härefter till behandling av detaljföreskrifterna i departementsförslaget, därvid jag börjar med ändringarna i kommunala vallagen.

Specialmotivering.

Ändringar i kommunala vallagen.

4 §.

Till denna paragraf har i enlighet med de sakkunnigas förslag gjorts ett tillägg av innehåll att rösträtt i vissa fall kan utövas å postanstalt samt å beskickning eller konsulat.

11 §.

Gällande bestämmelser.

Enligt gällande bestämmelser (11—18 §§) skola val av landstingsmän och stadsfullmäktige förrättas å tredje söndagen i september samt val av kommunalfullmäktige och municipalfullmäktige å söndag under tiden från och med den 13 september till och med den 20 oktober, dock att val av municipalfullmäktige ej må förrättas å samma dag som landstingsmannaval för municipalsamhället. Kyrkofullmäktigval — vilka äro av tre slag, nämligen

val av kyrkofullmäktige för församling, val av kyrkofullmäktige för kyrklig samfällighet och val av kyrkofullmäktige för skoldistrikt — skola förrättas, i fråga om församling, samfällighet eller skoldistrikt, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad, å söndag under tiden från och med den 13 september till och med den 20 oktober och för annan församling, samfällighet eller skoldistrikt under tiden från och med den 13 september till november månads utgång. Samtliga tre slag av kyrkofullmäktigval må ej förrättas samtidigt i samma valdistrikt, och kyrkofullmäktigval må ej heller förrättas å dag, då annat kommunalt val äger rum inom valdistriktet. — Val av kommunal-, municipal- eller kyrkofullmäktige må under vissa förutsättningar bestämmas att äga rum å två på varandra följande dagar, och i vissa fall må valet endera förrättningsdagen äga rum å annan lokal än den sedvanliga.

De sakkunniga.

I fråga om valdagar hava de sakkunniga yttrat bland annat följande:

Vid röstning å postanstalt kunna de nu gällande bestämmelserna om valdagar bibehållas. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida icke ett sammanförande av de allmänna valen till ett mindre antal i lag bestämda dagar skulle innebära betydande fördelar. Väljare, som vistas utom hemorten, skulle i så fall alltid hava sig bekant eller lättare kunna skaffa sig kännedom om när sådant val i hemorten äger rum, och detta synes vara av särskild betydelse för sjömän och andra personer, vilka vistas utom riket. Väljarna skulle därigenom hava längre tid på sig för anskaffande av röstlängdsutdrag och valsedlar. För de personer, vilka skola utfärda röstlängdsutdrag, samt för valförrättare och röstmottagare liksom för de myndigheter, som hava att taga befattning med valen, skulle det därmed förenade arbetet kunna koncentreras i högre grad än vad för närvarande är förhållandet. Detsamma gäller för de partiorganisationer, vilka hava att syssla med valen, och det synes icke uteslutet, att ett mera koncentrerat arbete hos dessa organisationer skulle kunna medföra ett livligare deltagande i valen. Om röstning å postanstalt tillåtes, måste samtliga postanstalter å valdagar hållas öppna för väljare under viss tid. Det övervägande antalet postanstalter äro för närvarande öppna för allmänheten under viss tid varje söndag, och generalpoststyrelsen har möjlighet att förordna om öppethållande även av övriga postanstalter samt om utsträckning av den vanliga tiden för öppethållande, i vissa fall dock mot särskild ersättning. Kostnaden för särskilt öppethållande å valdagar skulle bliva mindre, om valen sammanfördes till ett färre antal dagar. Även för valförrättare och partiorganisationer skulle ett sådant sammanförande kunna medföra minskning av kostnaderna för valen.

Om ett sammanförande av valen till vissa dagar anses böra ske, skulle emellertid de förut angivna möjligheterna att förrätta kommunalfullmäktigval liksom även val av municipalfullmäktige och kyrkofullmäktige å två dagar och å olika lokaler upphöra. Dessa möjligheter hava dock begagnats endast i ett fåtal fall. Kommunalfullmäktigvalen hava dessutom i allt större omfattning bestämts att äga rum samtidigt med landstingsmannavalen, varigenom berörda möjligheter uteslutits. Samma möjligheter hava tidigare funnits även beträffande val av landstingsmän samt, i vad avser vals förrättande

å två dagar, i fråga om stadsfullmäktigval men avskaffades, då dessa val förlades till viss bestämd dag, och några större olägenheter därav torde icke hava uppkommit.

Val av municipalfullmäktige synes, såsom för närvarande är stadgat, icke böra förrättas samtidigt med landstingsmannaval för municipalsamhället, och val av kyrkofullmäktige torde icke böra äga rum å samma dag som annat kommunalt val i samma valdistrikt. Om samtliga val av kyrkofullmäktige skulle sammanföras till en dag, skulle det kunna inträffa, att val av fullmäktige för församling, fullmäktige för kyrklig samfällighet och fullmäktige för skoldistrikt måste förrättas samtidigt, vilket enligt gällande bestämmelser ej är tillåtet. År 1938 synas samtliga slag av kyrkofullmäktigval icke hava förekommit i något valdistrikt. Då ett förrättande av tre kyrkofullmäktigval samtidigt icke torde komma att äga rum annat än i undantagsfall samt antalet deltagare i kyrkofullmäktigval är betydligt mindre än vid övriga val, torde det icke behöva befaras, att valförrättningen icke skulle kunna nöjaktigt verkställas. Med hänsyn till de fördelar, som äro förenade med ett sammanförande, synes berörda omständighet icke böra hindra, att samtliga kyrkofullmäktigval sammanföras till en dag.

De sakkunniga hava på grund av vad sålunda anförts föreslagit, att de allmänna kommunalvalen skola sammanföras till bestämda dagar, val av kommunalfullmäktige till den dag, då val av landstingsmän och stadsfullmäktige enligt nu gällande bestämmelser skola äga rum, eller tredje söndagen i september, val av municipalfullmäktige till den söndag, som infaller två veckor efter tredje söndagen i september, och val av kyrkofullmäktige till den söndag, som infaller fyra veckor efter tredje söndagen i september.

I fråga om annat än allmänt val hava de sakkunniga framhållit, att valdag bör bestämmas i så god tid före valet, att röstning liksom vid andra kammarval kan ske aderton dagar före valet, samt föreslagit, att sådant val skall äga rum å sön- eller helgdag, som sist tjugonde dagen förut bestämmes, i fråga om val av landstingsmän av länsstyrelsen, i fråga om val av stadsfullmäktige av magistraten eller valnämnden samt i fråga om val av kommunal-, municipal- och kyrkofullmäktige, med undantag för Stockholm, av fullmäktige eller, där sådana ej finnas, av stämman. Vidare föreslås att, i likhet med vad som nu gäller, municipalfullmäktigval ej skall få förrättas å samma dag som landstingsmannaval för samhället samt kyrkofullmäktigval ej å dag, då annat kommunalt val inom valdistriktet äger rum. Underrättelse om dag för annat än allmänt val synes enligt de sakkunnigas mening böra lämnas generalpoststyrelsen för vidtagande av erforderliga åtgärder för röstmottagning.

Yttrandena.

Mot förslaget att sammanföra olika val till gemensam förrättning hava erinringar gjorts av några myndigheter, vilka framhållit, att kommunalfullmäktig- och stadsfullmäktigval därigenom kunde få samma politiska karaktär som landstingsmannaval samt att vissa svårigheter skulle uppstå för väljare och valförrättare, om två val förrättades gemensamt. Enligt ett yttrande kunde motiv för en del kommuner föreligga att företaga val av kommunal-

fullmäktige på annan dag än landstingsmannaval, varför det syntes onödigt att utan tvingande skäl binda kommunernas handlingsfrihet.

Från några håll har uttalats, att det ur organisatoriska synpunkter vore önskvärt, att längre tid komme att förflyta mellan de olika valen, och en myndighet, *länsstyrelsen i Norrbottens län*, har framhållit, att det vore av synnerlig vikt att undvika, att de röstberättigade genom alltför tätt efter varandra infallande val förlorade intresset för valproceduren och grepes av valtrötthet. Åt liknande synpunkter har även *socialdemokratiska partistyrelsen* givit uttryck.

Domkapitlet i Uppsala har ifrågasatt lämpligheten av att municipalfullmäktigval skulle äga rum å den söndag, som infaller två veckor efter tredje söndagen i september. Dessa val skulle nämligen i så fall komma att förrättas å Mikaelsdagen, som särskilt i vissa delar av Norrland torde betraktas såsom en särskild kyrklig högtidsdag. Det syntes därför böra övervägas, huruvida icke dessa val lämpligen skulle kunna förläggas till fjärde söndagen i september. Samma domkapitel har vidare erinrat om att fjärde böndagen ej sällan inträffat å den söndag, som infaller fyra veckor efter tredje söndagen i september. Under framhållande av att det ur kyrklig synpunkt vore uppenbart olämpligt att hålla allmänna val å böndag, har domkapitlet påyrkat, att, därest den söndag, som infaller fyra veckor efter tredje söndagen i september, skulle vara böndag, kyrkofullmäktigval i stället skola hållas nästföljande söndag.

Även *domkapitlen i Linköping, Strängnäs och Stockholm* samt en valnämnd hava framställt erinringar mot att kommunala val skulle äga rum å fjärde böndagen. Det har därvid anmärkts, att en sådan anordning skulle stå i strid med Kungl. Maj:ts i böndagsplakatet givna uppmaning att på de påbjudna allmänna tacksägelse-, faste-, bot- och böndagarna »sätta alla världsliga sysslor å sido», varjämte erinrats om att icke ens prästval finge äga rum på böndag.

Domkapitlet i Västerås har föreslagit, att val av municipalfullmäktige skulle förrättas å första söndagen i oktober och val av kyrkofullmäktige å tredje söndagen i oktober. Såsom skäl därför har anförts, att en sådan bestämmelse syntes enklare och lättare att minnas än den av de sakkunniga föreslagna.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har ifrågasatt, huruvida det icke vore lämpligt att sammanföra municipalfullmäktig- och kyrkofullmäktigval till samma dag för undvikande av tre på varandra tätt följande valförrättningar i municipalsamhällen.

En valnämnd har ifrågasatt sammanförande av kommunalfullmäktig- och kyrkofullmäktigvalen, enär dessa icke ägde politisk innebörd.

Valdag för annat än allmänt val bör enligt ett yttrande alltid bestämmas av länsstyrelsen, varigenom för det fall att flera val blivit upphävida skulle undvikas, att olämpliga tidsintervaller mellan de olika valen komme att bestämmas. Slutligen har en valnämnd ansett önskvärt, att i 11 § klart måtte angivas vem som skulle underrätta generalpoststyrelsen om dagen för annat än allmänt val.

Departements-
chefen.

Lika med de sakkunniga finner jag det lämpligt, att de allmänna kommunalvalen sammanföras till i lagen bestämda dagar, därvid val av kommunalfullmäktige böra, liksom nu är fallet beträffande val av landstingsmän och stadsfullmäktige, äga rum tredje söndagen i september.

I fråga om val av municipal- och kyrkofullmäktige, vilka val ej böra sammanföras med varandra, anser jag liksom en av de hörda myndigheterna, att dessa val böra förrättas å första respektive tredje söndagen i oktober, enär detta synes enklare och lättare att minnas än de av de sakkunniga föreslagna dagarna.

Om municipalfullmäktigval förläggas till första söndagen i oktober, skulle dessa val icke, såsom enligt sakkunnigförslaget, alltid komma att förrättas å Mikaelstdagen, som infaller den 29 september eller, om denna dag är söcken- dag, nästföljande söndag. För att helt undvika att dessa val komma att äga rum å Mikaelstdagen skulle valen få förläggas antingen till fjärde söndagen i september eller ock senare än första söndagen i oktober. Då emellertid enligt min mening val av såväl municipal- som kyrkofullmäktige böra äga rum före utgången av oktober och minst två veckor böra förflyta mellan de olika valen, synes — med hänsyn jämväl därtill att fjärde böndagen infaller under oktober — icke kunna undvikas, att municipalfullmäktigval emellanåt komma att ske å Mikaelstdagen.

Vad angår fjärde böndagen synas starkare skäl förefinnas att icke förlägga allmänna val till denna dag. Böndagarna fastställas av Kungl. Maj:t, och den fjärde böndagen har i allmänhet bestämts till andra söndagen i oktober. Om kyrkofullmäktigvalen förläggas till tredje söndagen i oktober, torde hänsyn härtill kunna tagas vid bestämmandet av fjärde böndagen. För innevarande år har denna dag dock redan fastställts till den 18 oktober, som är tredje söndagen i nämnda månad och vilken dag därjämte infaller fyra veckor efter tredje söndagen i september. Detta år torde därför kyrkofullmäktigval i stället böra äga rum en vecka senare eller den 25 oktober.

I fråga om övriga bestämmelser angående valdag synas de sakkunnigas förslag böra godtagas. I anledning av ett yttrande vill jag framhålla, att underrättelse till generalpoststyrelsen om annan än allmän valdag skall lämnas av den myndighet, som bestämt valdagen. Bestämmelse härom synes böra intagas i förevarande lagrum.

12—18 §§ gällande lag.

Eftersom samtliga bestämmelser om valdag sammanförts i 11 § av departementsförslaget, torde böra föreskrivas, att 12—18 §§ skola upphöra att gälla.¹

20 §.

Gällande bestämmelser.

När val av landstingsmän skall äga rum, skall länsstyrelsen utfärda kungörelse därom i god tid före valet. Om val av kommunal-, municipal- eller

¹ 19 § har tidigare blivit upphävd, se SFS 1936: 76.

stadsfullmäktige skall i den beträffande kommunalstämma eller allmän rådstuga föreskrivna ordningen kungörelse utfärdas, i stad av magistraten eller valnämnden, beträffande vissa municipalfullmäktigval av municipalstämmans ordförande samt i övriga fall av valnämndens ordförande. Om val av kyrkofullmäktige skall i den för kyrkostämma föreskrivna ordningen kungörelse utfärdas, i stad av magistraten eller valnämnden samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skall angivas, bland annat, dag och tider för valet samt valställe.

De sakkunniga.

Förevarande paragraf har i sakkunnigförslaget delvis omarbetats. Med hänsyn till att röstning skall kunna ske redan å adertonde dagen före valdagen hava de sakkunniga framhållit, att kungörelse om val bör utfärdas redan dessförinnan, samt föreslagit, att detta skall ske sist å tjugonde dagen före valet. De sakkunniga hava vidare föreslagit, att i kungörelsen skall erinras om att väljare i vissa fall äga utöva rösträtt å postanstalt samt å beskickning eller konsulat.

Yttrande.

I ett yttrande har framhållits, att den föreslagna bestämmelsen i 11 § att valdag för annat än allmänt val av kyrkofullmäktige skall bestämmas av fullmäktige sist å tjugonde dagen förut syntes mindre väl överensstämmande med bestämmelsen att kungörelse om valet skall utfärdas sist samma dag.

Som vid behandlingen av 11 § angivits bör dag för annat än allmänt val bestämmas sist tjugonde dagen förut. Då emellertid kungörelse om val i vissa fall skall utfärdas av annan än den som bestämt valdagen, synes icke med säkerhet kunna påräknas, att även kungörelsen om valet alltid kan utfärdas sist tjugonde dagen före valdagen. Enligt min mening bör därför stadgas, att kungörelse om val skall utfärdas sist nittonde dagen före valdagen, och bör detta gälla i fråga om samtliga kommunala val. *Departements-
chefen.*

I övrigt har vid omarbetningen av förevarande paragraf sakkunnigförslaget blivit följt.

22 §.

Yttrandena.

Några myndigheter hava framhållit, att den tid, under vilken val i stad ävensom kyrkofullmäktigval överhuvudtaget enligt gällande bestämmelser skola fortgå, utan olägenhet borde kunna förkortas.

Därjämte har ifrågasatts, huruvida icke uppehåll i valförrättning för gudstjänst borde ske redan en timme före gudstjänstens början, enär det ofta hände, att valförrättning påginge under en god del av gudstjänsttiden på grund av att väljare, som då uppehåll gjordes vore tillstädes i vallokalen eller anvisad plats därintill men ej då hunnit delta i valet, ägde rätt att avlämna sina valsedlar.

Departements-
chefen.

Med hänsyn dels till att val hädanefter icke skall kunna förrättas å flera dagar, dels ock, i fråga om kyrkofullmäktigval, till att tre val undantagsvis skola kunna förrättas gemensamt, hava i enlighet med sakkunnigförslaget vissa jämkningar vidtagits i denna paragraf.

Enär de i yttrandena framlagda ändringsförslagen innebära ett försämrande av möjligheten att deltaga i val, kan jag icke biträda dessa förslag.

25 §.

Gällande bestämmelser.

I 25 § gällande lag stadgas i andra—femte styckena följande:

Har vid val, vilket förrättats i samband med annat val, avgivits sedel, försedd med valbeteckning för det senare valet, skall detta icke föranleda att sedeln ogillas.

Finns i ett valkuvert, som avlämnats vid val förrättat i samband med annat val, två valsedlar, av vilka den ena är försedd med valbeteckning för det förra valet och den andra för det senare valet, skall endast sedeln med valbeteckning för det val, varvid valkuvertet avgivits, räknas.

Finns i ett valkuvert två likalydande valsedlar, skall allenast en sedel räknas.

Finns i annat fall än nu sagts i ett valkuvert två valsedlar, eller finnas i ett valkuvert flera än två valsedlar, äro de alla ogilla. Där i valkuvert finnes jämte valsedel annat än sådan sedel, är valsedeln ogill.

Departements-
chefen.

Bestämmelserna i 25 § andra och tredje styckena avse det fall, att två val förrättats i samband med varandra. Givetvis böra motsvarande bestämmelser gälla även då tre val förrättats gemensamt. För att undvika tveksamhet härutinnan synes mig lämpligt, att detta särskilt anges i lagtexten.

Bestämmelsen att valsedel, som avgivits vid val förrättat i samband med annat val, icke skall ogillas, om sedeln är försedd med valbeteckning för det senare valet, torde — på grund av föreskriften att, om i ett valkuvert finnas två likalydande valsedlar, allenast en sedel skall räknas — enligt nuvarande lydelse av paragrafen avse även det fall, att valkuvertet innehåller två likalydande dylika valsedlar. Jämväl detta förhållande synes emellertid böra angivas tydligare än vad för närvarande är förhållandet.

För det fall att tre val förrättats i samband med varandra kan ifrågasättas, huruvida icke förekomsten av tre valsedlar i ett valkuvert skall godkännas, under förutsättning *antingen* att samtliga sedlar äro likalydande och försedda med valbeteckning för något av valen, *eller* att två av sedlarna äro likalydande och försedda med valbeteckning för ett av valen samt den tredje sedeln är försedd med valbeteckning för något av de andra valen, dock endast om någon sedel avser det val, vid vilket valkuvertet avgivits, *eller ock* att sedlarna äro försedda med valbeteckningar för ett vart av valen.

Då emellertid tre val endast undantagsvis torde komma att förrättas i samband med varandra samt tillämpningen av de invecklade bestämmelser, som för sådant fall måste meddelas, skulle medföra jämförelsevis stora svårigheter, anser jag, att tillräckliga skäl icke föreligga att godkänna någon valsedel, där valkuvert innehåller tre valsedlar.

26—30 §§.

De sakkunniga.

Dessa paragrafer hava omarbetats (sid. 39—41 i betänkandet) för att er- hålla närmare överensstämmelse med innehållet i motsvarande bestämmelser i lagen om val till riksdagen.

Därvid hava de nuvarande bestämmelserna i 26 och 30 §§ att å valkuvert skall intryckas en stämpel utvisande valdistriktet ansetts böra utgå.

Föreskriften i 27 § att väljarna äga avgiva sina röster i den tur de an- mäla sig hos valförrättaren har icke heller ansetts böra bibehållas.

Den i 28 § angivna tid, inom vilken valsedelersförsändelse av äkta make må anordnas, har ändrats från fjorton till aderton dagar före valet, och den i samma paragraf förekommande bestämmelsen att valsedelersförsändelse skall anses anordnad den dag, då vittnesintyget å försändelsens ytterkuvert under- skrives, har ansetts överflödig och därför utgått (sid. 32 i betänkandet).

Bestämmelser om beskaffenheten av kuvert och tillhandahållande därav hava sammanförts i 60 §, vartill hänvisningar gjorts i 26 och 29 §§.

I 28 § har särskilt angivits, att båda makarna skola vara röstberättigade vid samma val, varmed avses landstingsmannavalet i samma landstingsom- råde, kommunalfullmäktigvalet i samma kommun, stadsfullmäktigvalet i samma stad o. s. v., men oavsett huruvida makarna tillhöra samma valkrets eller valdistrikt. Detta gäller redan enligt den nuvarande lydelsen av denna paragraf men har ansetts böra tydligare utmärkas. Om det endast skulle erfordras, att den make, som avlämnar försändelsen, är röstberättigad vid kommunalval eller vid samma slag av kommunalval, skulle det kunna in- träffa, att denna make icke är röstberättigad vid det val försändelsen avser, vilket ej synes böra tillåtas.

Yttrande.

Med hänsyn till den uppgift att utse ledamöter av riksdagens första kammare, som åvilar landsting och stadsfullmäktige i vissa städer, har en av de hörda myndigheterna ansett skäl föreligga att åtminstone vid val till dessa institutioner tillåta avlämnandet av valsedelersförsändelse från äkta make, som är röstberättigad vid samma slag av dessa val.

De sakkunnigas förslag beträffande nu ifrågavarande paragrafer hava synts *Departements- chefen.* mig böra godtagas.

31 §.

Vad i denna paragraf i gällande lag sägs om rätt att ingiva valsedel till den röstsammanräknande myndigheten har i departementsförslaget i enlig- het med vad de sakkunniga föreslagit utbytt mot rätt att avlämna valsedel å postanstalt samt å beskickning eller konsulat.

32 §.

Bestämmelsen att väljare äga rätt att avlämna sina valsedlar i den tur de anmäla sig har liksom i fråga om motsvarande bestämmelse i 27 § icke ansetts böra bibehållas.

33 §.

I 2 mom. har i enlighet med sakkunnigförslaget en mindre jämkning vidtagits med hänsyn till att i vissa fall tre val kunna förrättas gemensamt.

3 mom., som av de sakkunniga föreslagits skola utgå, torde böra bibehållas, enär — såsom framgår av vad under 34 § anföres — preliminär sammanräkning icke skall vara obligatorisk vid samtliga val.

4 mom. skall upphöra att gälla, enär val icke kunna förrättas å särskilda dagar.

34 §.

De sakkunniga.

I fråga om röstsammanräkning hava de sakkunniga yttrat bland annat följande:

Jämlikt 34 § kommunala vallagen må, där magistrat eller valnämnd i stad har att verkställa röstsammanräkning samt fråga ej är om val av landstingsmän för valkrets omfattande två eller flera städer, sammanräkningen verkställas omedelbart efter röstningens avslutande. I övriga fall skall sammanräkning enligt 43 § samma lag påbörjas vid val av stadsfullmäktige ävensom av kyrkofullmäktige för stadsförsamling inom sju dagar, vid val av landstingsmän i stadsvalkrets inom fyra dagar från valförrättningarnas avslutande och i annat fall så snart omständigheterna medgiva det. Enligt det av de sakkunniga föreslagna systemet kan sammanräkning icke ske omedelbart efter röstningens avslutande utan först sedan så lång tid därefter förflutit, att ytterkuvert kunna hava inkommit från samtliga postanstalter i riket. Denna tid synes med normal postgång kunna beräknas till fem dagar, men med hänsyn till möjligen förekommande förseningar torde tiden böra förlängas med några dagar. På grund av vad nu sagts böra bestämmelserna i 34 § om omedelbar sammanräkning utgå samt i 43 § stadgas, att sammanräkning skall påbörjas tidigast å åttonde dagen efter valdagen.

Preliminär röstsammanräkning skall för närvarande enligt 34 § kommunala vallagen obligatoriskt äga rum vid val av landstingsmän, för vilket slutlig sammanräkning ej omedelbart verkställas, så ock vid val av kommunalfullmäktige och municipalfullmäktige ävensom av kyrkofullmäktige för församling, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad. Vid val av stadsfullmäktige samt av kyrkofullmäktige för stadsförsamling äger magistraten eller valnämnden besluta, att preliminär sammanräkning skall äga rum. Anledningen till att skyldighet att verkställa sådan sammanräkning ej föreligger beträffande sistnämnda val är att slutlig sammanräkning för dessa val nu kan ske omedelbart efter röstningens avslutande och i allt fall skall påbörjas inom viss kortare tid, sju dagar, från valförrättningarnas avslutande. Enligt de sakkunnigas förslag skulle preliminär sammanräkning obligatoriskt komma att ske vid samtliga kommunala val med undantag av val av stadsfullmäktige samt av kyrkofullmäktige för stadsförsamling. Eftersom slutlig sammanräkning vid dessa sistnämnda val enligt förslaget icke kan verkställas omedelbart efter röstningens avslutande utan tidigast å åttonde dagen efter valdagen, skulle utgången av dessa val icke kunna bekantgöras förrän något senare än vad för närvarande är förhållandet, såvida icke beslutas, att preliminär sammanräkning skall äga rum. Det kan därför ifrågasättas, huruvida icke föreskrift bör meddelas, att sådan sammanräkning obligatoriskt skall verkställas även vid dessa val eller åtminstone vid val av stadsfullmäktige i städer, som ej deltaga i landsting, enär ett snabbt offentliggörande av resultatet av dessa senare val med hänsyn till deras politiska karaktär synes

vara av samma betydelse som då det gäller landstingsmannaval. På grund härav och med hänsyn även till önskvärdheten att i möjligaste mån erhålla samma bestämmelser för de olika valen vilja de sakkunniga föreslå, att preliminär sammanräkning skall äga rum vid samtliga kommunala val.

Yttrandena.

Vissa myndigheter hava ansett, att preliminär röstsammanräkning icke borde vara obligatorisk vid stadsfullmäktigval, som förrättas i samband med val av landstingsmän. Till stöd för denna uppfattning har anförts, att den preliminära sammanräkningen vid landstingsmannavalet borde giva fullt tillräcklig vägledning för bedömande av stadsfullmäktigvalets utgång, att det senare valet icke vore av samma politiska intresse som landstingsmannavalet samt att preliminär sammanräkning av två samtidigt förrättade val skulle vara alltför betungande för valförrättarna och medföra försening av valförrättningarnas avslutande.

Från andra håll har uttalats det önskemålet, att preliminär sammanräkning icke obligatoriskt skulle verkställas vare sig vid val av stadsfullmäktige överhuvudtaget eller vid val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling.

Några myndigheter hava ansett, att preliminär sammanräkning icke i något fall borde vara obligatorisk, icke ens vid val av landstingsmän och kommunalfullmäktige, därvid framhållits, att kravet på ett omedelbart bekantgörande av valens resultat icke syntes stödja sig på något verkligt samhällsintresse samt att preliminär sammanräkning med hänsyn till de valsedlar, som avgivits annorledes än vid valförrättning, icke komme att giva ett tillförlitligt uttryck för valutgången.

På grund av vad de sakkunniga anført böra bestämmelserna om sammanräkning omedelbart efter röstningens avslutande utgå. *Departementschefen.*

Av skäl som vissa myndigheter andragit anser jag däremot preliminär sammanräkning icke böra obligatoriskt föreskrivas vare sig vid val av stadsfullmäktige i städer, som deltaga i landsting, eller vid val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling, kyrklig samfällighet i stad eller skoldistrikt i stad, utan att frågan, huruvida sådan sammanräkning i dessa fall skall äga rum, skall bero på beslut av magistraten eller valnämnden i staden. I övriga fall bör verkställandet av preliminär sammanräkning vara obligatoriskt.

Härjämte bör i enlighet med sakkunnigförslaget förtydligande ske av en i denna paragraf förekommande bestämmelse, att om vid preliminär sammanräkning finnes, att ett valkuvert innehåller annat än en valsedel, innehållet skall återinläggas i kuvertet. Då bestämmelsen avser såväl det fall att ett kuvert innehåller annat än valsedel, oavsett om kuvertet därjämte innehåller en valsedel, som det fall att ett kuvert innehåller flera valsedlar, synes, liksom i lagen om val till riksdagen, böra angivas, att om ett valkuverts innehåll utgöres av annat eller mera än en valsedel, innehållet skall återinläggas i kuvertet.

Vidare hava vissa ändringar vidtagits till följd därav, att val icke kan äga rum å särskilda dagar.

6 kap.

De nuvarande bestämmelserna i 35—41 §§ om valsedelers försändelse för vissa yrkes- och tjänstemän skola enligt det system, som nu föreslås till genomförande, utgå samt ersättas med bestämmelser om rätt att avlämna valsedel å postanstalt samt å beskickning eller konsulat.

Dessa förändringar torde föranleda, att rubriken till detta kapitel bör erhålla ändrad lydelse.²

35 § 1 mom.

De sakkunniga.

I fråga om rätt att å valdagen avlämna valsedel å postanstalt hava de sakkunniga yttrat:

Vid andrakammarval må valsedel å valdagen avlämnas vid valförrättning i annat valdistrikt än det, där den röstberättigade är uppförd i röstlängden, under förutsättning att den röstberättigade på grund av vistelse å annan ort är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen i sistnämnda valdistrikt. Uttrycket å annan ort har emellertid beträffande stad, som består av flera valdistrikt, givit anledning till tveksamhet, huruvida därmed avses vistelse utom staden eller endast utom det valdistrikt, som den röstberättigade tillhör. Ehuru den förra tolkningen synes vara den riktiga, torde dock, på grund därav att ordet ort är ett mångtydigt begrepp, uttrycket vistelse å annan ort, då det gäller ändring av den kommunala vallagen, böra utbytas mot vistelse utom det valdistrikt, där den röstberättigade är uppförd i röstlängden. Därigenom skulle i en ort med vidsträckt bebyggelse valdeltagandet kunna ytterligare underlättas, i det att röstning utom valdistriktet skulle kunna ske å postanstalt i annan del av orten. Något begagnande i större utsträckning av denna rätt torde icke vara att vänta, enär därför erfordras innehav av röstlängdsutdrag och anskaffandet därav är förenat med visst besvär.

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Blekinge län har liksom några andra myndigheter uttalat, att det syntes principiellt oriktigt, att en person, som avflyttat från en ort och bosatt sig på annan ort, skulle äga rösträtt på förstnämnda ort, samt att det därför måste anses olämpligt, att det föreslagna underlättandet av rösträttens utövande skulle gälla även sådan person.

En del myndigheter, däribland *länsstyrelserna i Kalmar, Malmöhus* samt *Göteborgs och Bohus län*, hava framhållit, att röstning å postanstalt å valdagen icke borde få ske å den ort, där väljaren vore uppförd i röstlängden, därvid uttalats, att något behov att tillåta röstning utom eget valdistrikt men å samma ort icke torde förefinnas samt att, om så skulle få ske, risk skulle föreligga, att detta röstningssätt särskilt å större orter skulle utnyttjas i alltför stor omfattning.

Stockholms magistrat har i denna fråga yttrat följande:

Syftet med ifrågavarande bestämmelse är givetvis att angiva, att vad som hindrar väljaren att rösta i sin egen vallokal är den omständigheten att han

å valdagen vistas så långt därifrån, att han icke kan hinna infinna sig där för att rösta. Med denna sakliga utgångspunkt ansågs det vid 1940 års andrakammarval icke böra helt förbjudas väljare, tillhörande Stockholms stad, att rösta å annan vallokal inom staden än sin egen. Detta förekom även i 13 fall. Det må emellertid gärna medges, att ett dylikt förfaringsätt knappast väl överensstämmer med nuvarande lagstiftnings ordalag, och att ett annat uttryckssätt därför vore att föredraga. Uttrycket valdistrikt synes i detta hänseende mindre lyckat i så måtto, att i Stockholm vallokaler ofta äro belägna utom respektive valdistrikt. Någon egentlig risk för missuppfattning av den föreslagna bestämmelsen torde dock icke föreligga, då det ju icke är nog för väljaren att åberopa vistelse utom sitt valdistrikt utan därutöver fordras att denna vistelse skall medföra hinder för hans röstning å egen vallokal, vilket givetvis förutsätter vistelse på relativt stort avstånd från vallokalen. Då en allmän bestämmelse av sistnämnda innebörd måhända kunde giva upphov till nya tolkningssvårigheter, har magistraten emellertid ansett de sakkunnigas förslag i denna punkt kunna godtagas.

Statistiska centralbyrån ävensom en valnämnd hava framhållit, att valdeltagandet skulle betydligt underlättas, om röstning kunde tillåtas även dagen före valdagen för alla, som ej hade tillfälle att på valdagen delta i valet i det egna valdistriktet.

Den omständigheten att någon avflyttat från den ort, där han är röstberättigad, anser jag ej böra medföra, att de lättnader i fråga om valdeltagande, som eljest finnas lämpliga, icke skulle gälla för honom.

I likhet med en del av de hörda myndigheterna anser jag, att röstning å postanstalt å valdagen icke bör tillåtas för annan än den som på grund av vistelse å annan ort är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är uppförd i röstlängden. Den som är uppförd i röstlängd inom en ort, som omfattar flera valdistrikt, bör således icke äga rätt att å valdagen rösta å postanstalt å samma ort, därvid jag med ort avser stad, köping, municipalsamhälle eller annat ur bebyggelse-synpunkt liknande samhälle. Syftet med bestämmelsen i förevarande moment är ju, att den som vistas å annan ort än den, där han är upptagen i röstlängd, och på grund därav är förhindrad att där avlämna sin valsedel, ändock skall beredas möjlighet att utöva sin rösträtt. Sådant hinder kan ej anses föreligga, om väljaren vistas å samma ort, där vallokalen är belägen, ej ens för det fall att denna ort är en större stad med vidsträckt bebyggelse.

Att tillåta röstning å postanstalt även dagen före valdagen för alla dem, som icke hava tillfälle att å valdagen delta i valet i det egna valdistriktet, anser jag icke böra ske. Röstning bör givetvis som regel äga rum å valdagen, och undantag härifrån bör medgivas endast där hinder föreligger att utöva rösträtten å nämnda dag.

35 § 2 mom.

De sakkunniga.

I sakkunnigbetänkandet har beträffande rätt att rösta före valdagen anförts:

*Departemen
chefen.*

Rätt att rösta före valdagen synes liksom vid andrakammarval böra tillkomma dels röstberättigad, som med skäl kan antagas komma att valdagen vistas utom riket, och dels röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, om det med skäl kan antagas, att den röstberättigade till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen. I jämförelse med den vid kommunalval för närvarande gällande rätten att använda valsedel-försändelse skulle således personer, som å valdagen vistas utom riket, äga rätt att rösta före valdagen, även om de icke tillhöra vissa yrkes- eller tjänstegrupper. Personalen vid fyrväsendet har icke, såsom i gällande lag, särskilt upptagits, enär denna personal numera räknas till lotsverket.

Yttrandena.

Från ett håll har uttalats, att vissa skäl talade för att möjligheterna att avlämna valsedel före valdagen borde utökas, enär även andra än de personer, som avsåges i de uppräknade yrkes- och tjänstegrupperna, kunde hava nog så bärande förhinder att rösta å valdagen.

Från annat håll har föreslagits, att till yrkesgrupperna borde hänföras även valförrättare, som för det fall att valförrättaren vore bosatt utom det valdistrikt, i vilket han vid valförrättningen tjänstgjorde, understundom icke hade möjlighet att utöva sin rösträtt.

*epartements-
chefen.*

Tillräckliga skäl synas icke föreligga att till yrkes- och tjänstegrupperna hänföra andra än dem som föreslagits i betänkandet, varför jag i fråga om detta moment biträder sakkunnigförslaget.

De sakkunniga.

36 §.

I fråga om röstlängdsutdrag hava de sakkunniga föreslagit, att detta skall utvisa icke blott att väljaren är röstberättigad vid det ifrågavarande valet utan även dagen för valet, valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhör, samt den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen för valet.

Beträffande ansökan om röstlängdsutdrag och utfärdande av sådant utdrag hava de sakkunniga föreslagit, att i stort sett samma bestämmelser skulle gälla som de, vilka vore meddelade i fråga om val till andra kammaren. Härom har vidare anförts följande:

Beträffande den för sistnämnda val gällande bestämmelsen, att utdrag ej må utfärdas senare än dagen före valdagen, må framhållas, att svårighet eller omöjlighet kan uppstå för utdragsutfärdaren att före valdagen medhinnna utfärdande och expedierande av samtliga utdrag, om ett större antal sådana beställts först å dagen före valet, samt att till följd därav den som å i lag bestämd tid anhållit om utdrag icke erhåller sådant å valdagen och således ej kan utöva sin rösträtt. På grund av dessa förhållanden skulle röstlängdsutdrag möjligen icke böra utfärdas senare än två dagar före valet. Som emellertid hinder att rösta vid valförrättning kan uppkomma först dagen före valet, synes möjlighet böra finnas att erhålla röstlängdsutdrag även den dagen. Den förteckning, som utdragsutfärdaren har att föra över ansökningar om röstlängdsutdrag samt utfärdade utdrag, bör föras särskilt för varje val samt insändas till den sammanräknande myndigheten omedelbart efter valet.

De som syssla med de politiska valförberedelserna liksom även andra böra äga rätt att taga del av förteckningen.

Yttrandena.

Socialdemokratiska partistyrelsen har ifrågasatt, huruvida företeendet av röstlängdsutdrag kunde anses behöfligt, samt i stället föreslagit i huvudsak följande förfaringsätt:

Väljaren skulle för röstmottagaren uppgiva namn och hemvist samt det val, i vilket han önskade delta, och i fall där röstning skedde före valdagen den anledning, som kunde medföra rätt till sådan röstning. Sedan väljaren därpå inlagt sin valsedel i ett valkuvert och överlämnat detta till röstmottagaren, skulle denne inlägga kuvertet i ett ytterkuvert, å vilket, i enlighet med väljarens uppgifter, skulle antecknas valet, valkrets och valdistrikt, som väljaren tillhörde, hemvist inom valdistriktet och den sammanräknande myndigheten. Väljaren skulle därefter i närvaro av röstmottagaren egenhändigt skriva sitt fullständiga namn på ytterkuvertet. Vid röstning genom äkta make skulle den av makarna, som avlämnade valsedelns försändelsen, å ytterkuvertet i röstmottagarens närvaro anteckna sitt eget namn.

Generalpoststyrelsen har i fråga om röstlängdsutdrag yttrat följande :

Röstlängdsutdraget synes av praktiska skäl böra tryckas på ytterkuvertet. Härigenom besparas röstmottagaren besväret att ifylla ytterkuvertet och göra erforderliga strykningar på detta, varjämte risken för felaktigheter härutinnan försvinner. Det synes vidare önskvärdt, att vid utfärdandet av röstlängdsutdrag å detta anges, huruvida vederbörande är berättigad att rösta före valdagen eller icke. Den förklaring i sådant hänseende, som väljaren enligt förslaget skulle teckna å röstlängdsutdraget, torde, om sådan anses erforderlig, kunna lämnas, när röstlängdsutdrag begäres. Lämpligen borde härtill användas särskild blankett, som kunde tillhandahållas å postanstalterna. Röstlängdsutdraget (ytterkuvertet) synes, i de fall då det ej överlämnas direkt, böra översändas till den röstande i rekommenderad försändelse försedd med påskriften »Utlämnas endast till adressaten personligen». Härigenom torde risken för att utdraget komme annan person tillhanda få anses eliminerad.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län och ytterligare några myndigheter hava i syfte att undanröja möjligheterna till dubbelröstning föreslagit, att den som förskaffat sig röstlängdsutdrag icke skulle äga rätt att rösta vid valförrättning, med mindre han till valförrättaren överlämnade utdraget, samt att den som utfärdade röstlängdsutdrag skulle göra anteckning därom i det exemplar av röstlängden, som skulle användas vid valförrättningen.

I övrigt har beträffande nu förevarande paragraf åtskilliga detaljspörsmål berörts i yttrandena.

Enligt min mening är kravet på företeende av röstlängdsutdrag motiverat med hänsyn därtill, att eljest risk för valfusk skulle förefinnas. Vidare skulle, om röstlängdsutdrag icke erfordrades, kunna förekomma, att valkuvert icke befordrades till rätt sammanräkningsmyndighet, varjämte svårigheter kunde uppstå att vid röstsammanräkningen återfinna väljaren i röstlängden.

I fråga om innehållet i utdraget synes det icke erforderligt att angiva, att utdraget skall utvisa såväl att väljaren är röstberättigad vid valet som

*Departements
chefen.*

den valkrets och det valdistrikt väljaren tillhör. Det torde vara tillfyllest, att utdraget i denna del utvisar, att väljaren är röstberättigad vid ett visst val i ett angivet valdistrikt.

I likhet med generalpoststyrelsen anser jag, att röstlängdsutdrag lämpligen bör tecknas å det ytterkuvert, i vilket röstmottagaren sedermera skall inlägga valkuvertet eller valsedelsförsändelsen. Sådana ytterkuvert böra på statsverkets bekostnad tillhandahållas dem som skola utfärda röstlängdsutdrag.

Att å utdraget angiva, huruvida rätt till röstning före valdagen föreligger, torde däremot icke kunna ske. Enär av röstlängden icke framgår, huruvida väljaren är förhindrad att rösta å valdagen, skulle väljaren i så fall lämna uppgift därom, då han begär utdrag, men, eftersom denna begäran kan göras skriftligen, skulle utdragsutfärdaren icke alltid hava möjlighet att kontrollera, huruvida uppgiften syntes vara riktig.

Vidare kan jag icke biträda det av vissa myndigheter gjorda förslaget, att den, för vilken röstlängdsutdrag utfärdats, icke skulle tillåtas att utöva sin rösträtt vid valförrättning, såvida han icke därvid överlämnade utdraget. Röstlängdsutdrag bör nämligen enligt min mening icke vara bärare av rätten att utöva rösträtt. Det kan inträffa, att utdrag förkommer eller att begärt utdrag icke hunnit komma väljaren till handa, då han inställer sig vid valförrättningen för att personligen utöva sin rösträtt. För att valförrättare skulle äga kännedom om vilka utdrag som utfärdats, skulle anteckning därom behöva ske vid vederbörandes namn i det exemplar av röstlängden, som användes vid valförrättningen. Som emellertid för utfärdande av utdrag särskilt å större orter båda exemplaren av röstlängden understundom torde användas, synes även av denna anledning berörda förslag icke kunna godtagas.

Det synes icke erforderligt, att postförsändelse, innehållande röstlängdsutdrag, rekommenderas.

37 §.

De sakkunniga.

I fråga om innehållet i denna paragraf hava de sakkunniga bland annat anfört:

Röstmottagare bör inom riket vara den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter. Röstmottagning synes böra äga rum från och med adertonde dagen före valdagen samt inom riket till och med valdagen och utom riket intill dess avgivna valsedlar skola insändas till överståthållarämbetet, vilket bör ske i så god tid, att desamma kunna beräknas vara ämbetet till handa sist dagen efter valdagen. Då det gäller beskickningar och konsulat, vilka äro så belägna, att valsedlarna skulle kunna vara överståthållarämbetet till handa dagen efter valdagen, även om avsändandet skedde först å valdagen, skulle man kunna tänka sig, att röstning å sådana beskickningar och konsulat finge ske även å valdagen. Som detta emellertid icke gäller samtliga beskickningar och konsulat, som kunna komma i fråga, samt dessutom beskickningar och konsulat i regel icke torde vara öppna för allmänheten å de dagar, då val äga rum, synes röstning där böra ske endast före valdagen.

Vad postanstalterna angår hållas dessa, enligt inhämtade upplysningar, å söndagar i allmänhet öppna en timme, å vissa större orter flera timmar, och

endast ett mindre antal, omkring 40 postanstalter, äro helt stängda å söndagar. Generalpoststyrelsen äger möjlighet att förordna om ytterligare öppet-hållande, i vissa fall dock mot särskild ersättning, omkring 5 kronor i timmen för varje postanstalt. Kostnaden för öppet-hållande av de postanstalter, som eljest icke alls äro öppna å söndagar, uppgår på grund av det ringa antalet icke till något större belopp. Skulle samtliga postanstalter däremot å valdagar hållas öppna längre tid än en timme, skulle kostnaderna därför belöpa sig till ungefär 20,000 kronor för varje timme och valdag. Ehuru ett öppet-hållande under längre tid än en timme i och för sig synes vara lämpligt, anse de sakkunniga sig emellertid med hänsyn till därmed förenade kostnader icke kunna föreslå annat än att röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid, då postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme.

Liksom förhållandet är beträffande vallokaler torde böra stadgas, att å postanstalt ej må hållas tal eller tillåtas tryckta eller skrivna upprop till de väljande. Vidare bör föreskrivas, att exemplar av kommunala vallagen skall finnas tillgängligt å postanstalt. Beträffande beskickningar och de konsulat, som här kunna komma i fråga, synas föreskrifter i dessa hänseenden icke erforderliga.

Där röstmottagning skall äga rum å beskickning eller konsulat, bör chefen för beskickningen eller konsulatet utfärda kungörelse angående dagar och tider samt ställe för röstmottagningen. Kungörelsen bör genom anslag samt, där så ske kan, även på annat lämpligt sätt bringas till kännedom, t. ex. genom notis i tidning, som läses av svenskar, eller genom meddelande å lokal för sammanslutning av svenskar.

Yttrandena.

Åtskilliga av de hörda myndigheterna hava framhållit, att den tid, under vilken postanstalterna enligt de sakkunnigas förslag skulle hållas öppna för röstmottagning, borde utsträckas, åtminstone å större orter och där många främmande valmän vistades, därvid från en del håll framställtts önskemål, att postanstalterna skulle hållas öppna minst en timme å förmiddagen och minst en timme å eftermiddagen.

Det har även ifrågasatts, huruvida icke en för hela riket gemensam tid för öppet-hållandet å valdag borde fastställas.

Från en del håll har önskemål uttalats, att bestämmelse borde meddelas därom, att väljare, som vid den tidpunkt då postanstalt skulle stängas vore tillstädes i lokalen men ej då hunnit avlämna valsedel, skulle äga rätt att rösta därefter.

De sakkunniga hava, som nyss nämnts, föreslagit, att röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme. Denna tid synes, såsom åtskilliga myndigheter framhållit, vara för kort å många orter. Visserligen hållas postanstalter å en del större orter å söndagar öppna för allmänheten under längre tid än en timme, men detta torde icke vara förhållandet å alla de orter, där röstning å postanstalt kan förväntas komma att ske i jämförelsevis stor omfattning.

Då postanstalterna emellertid skola hållas öppna för röstmottagning icke blott då allmänna val äga rum utan även vid andra val, såsom omval, och

*Departements
chefen.*

det för sådant val med hänsyn till därmed förenade besvär och kostnader icke bör ifrågakomma, att samtliga postanstalter i riket skola hållas öppna mera än en timme, torde enligt min mening i lagen ej böra föreskrivas längre tid för röstmottagning än vad de sakkunniga föreslagit. Såsom dessa framhållit äger generalpoststyrelsen möjlighet att förordna om längre öppet-hållande, och frågan, huruvida och i vilken mån detta skall anses erforderligt, torde kunna avgöras av generalpoststyrelsen efter hörande av de lokala postmyndigheterna. Det må även framhållas, att personer, som äro inkallade till militärtjänst, i möjligaste mån skola anlita de militära postanstalterna.

Att fastställa en för hela riket gemensam tid för öppet-hållande å valdagar torde på grund av vad jag nu anfört icke böra ske.

I likhet med vad som gäller beträffande valförrättning böra väljare, som, då röstmottagningen skall sluta, äro tillstädes i lokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill men ej då hunnit utöva sin rösträtt, äga rätt att avlämna sina valsedlar. Ehuru detta ändock torde gälla, synes för att undvika tveksamhet härutinnan bestämmelse därom böra meddelas.

38 §.

De sakkunniga.

Såsom förut berörts hava de sakkunniga föreslagit, att väljaren, sedan han inför röstmottagaren tecknat sitt namn å röstlängdsutdraget, skulle av röstmottagaren erhålla det valkuvert, i vilket valsedeln skall inläggas, samt att röstmottagaren skulle inlägga valkuvertet och röstlängdsutdraget i ett särskilt ytterkuvert.

De sakkunniga hava vidare föreslagit, att röstmottagaren skulle anteckna väljarens namn och det val röstlängdsutdraget avser å en särskild förteckning, vilken syntes kunna föras gemensamt för olika val samt icke behöva insändas till länsstyrelse eller annan myndighet. Formulär till förteckningen torde böra fastställas av Kungl. Maj:t.

Yttrandena.

Generalpoststyrelsen har — på grund därav att enligt styrelsens uppfattning poststationernas lokalförhållanden icke alltid vore sådana, att vid röstning där valhemligheten kunde anses fullständigt skyddad — ifrågasatt, huruvida icke väljaren skulle kunna inlägga valsedeln i valkuvert, innan han infunne sig å postanstalt för att rösta. Valkuvertet borde i så fall enligt styrelsens förslag tillställas den röstberättigade tillsammans med röstlängdsutdraget, dock att väljaren givetvis skulle äga rätt att, om han så önskade, inlägga valsedeln i kuvertet å postanstalten, som även torde böra tillhandahålla valkuvert för den händelse sådant blivit förstört eller gått förlorat.

Vidare har generalpoststyrelsen anfört:

Enligt det framlagda förslaget skulle den röstande inför röstmottagaren egenhändigt teckna sitt namn på röstlängdsutdraget. Det torde emellertid kunna förutses, att väljaren understundom kommer att, oaktat anvisning på utdraget, skriva sin namnteckning i förväg. Röstmottagaren skulle väl då, ehuru detta icke är utsagt, vara nödsakad vägra vederbörande att rösta. Detta skulle kunna ge anledning till icke önskvärda kontroverser. Då det

dessutom enbart är till fördel, att röstlängdsutdraget är i komplett skick vid avlämnandet, synes denna bestämmelse böra utgå. Till förhinderande av att röstning verkställs genom ombud, synes i stället böra föreskrivas, att den röstande skall teckna sitt namn å den förteckning över röstande, som skall föras vid postanstalten. Härigenom vinnes kontroll över att den person, som skrivit sitt namn på utdraget, även verkställer röstningen. Att kräva någon ytterligare legitimation vid röstningen synes, om utdraget tillställts vederbörande personligen eller i rekommenderat brev med förut nämnd påskrift, icke erforderligt och skulle säkerligen vålla betydande svårigheter, då den röstande i regel icke kan förutsättas vara känd vid postanstalten och ofta icke torde vara i besittning av andra legitimationshandlingar än röstlängdsutdraget.

Statistiska centralbyrån har, bland annat, ansett lämpligt, att de förteckningar, som avsåges i 38 och 39 §§, upprättades för varje val för sig eller med särskilda kolumner för de olika valen.

Såsom jag anfört vid behandlingen av 36 § skall röstmottagaren inlägga valkuvertet i det ytterkuvert, varå röstlängdsutdraget finnes tecknat. *Departements-
chefen.*

Med hänsyn till valsäkerheten finner jag icke tillrådligt, att väljaren skall äga inlägga valedeln i valkuvertet, innan han infinner sig hos röstmottagaren. Väljaren bör inför röstmottagaren teckna sitt namn å det med röstlängdsutdrag försedda ytterkuvertet. Skulle namnteckningen hava skrivits tidigare, synes det böra åligga väljaren att inför röstmottagaren ånyo teckna sitt namn å sistnämnda kuvert.

I likhet med de sakkunniga anser jag, att den förteckning, som röstmottagare skall föra över mottagna valkuvert, kan föras gemensamt för olika val samt att förteckningen icke behöver insändas till länsstyrelse eller annan myndighet. Däremot synes av praktiska skäl å denna förteckning icke böra antecknas det val röstlängdsutdraget avser utan i stället, förutom väljarens namn, den myndighet som skall verkställa röstsammanräkningen för valet.

39 §.

De sakkunniga hava anfört:

I fråga om avlämnande till röstmottagare av valedelsförsändelse från äkta make torde böra stadgas, att den make, som avlämnar försändelsen, skall vara röstberättigad vid samma val som försändelsen avser, d. v. s. vid landstingsmannavalet i samma landstingsområde, kommunalfullmäktigvalet i samma kommun, stadsfullmäktigvalet i samma stad o. s. v., men oavsett huruvida makarna tillhöra samma valkrets eller valdistrikt. Om det endast skulle erfordras, att den make, som avlämnar försändelsen, är röstberättigad vid kommunalval eller vid samma slag av kommunalval, skulle det kunna inträffa, att denna make icke är röstberättigad vid det val försändelsen avser, vilket ej synes böra tillåtas. Liksom förhållandet är vid röstning före valdagen vid andrakammarval bör avlämnande till röstmottagare av valedelsförsändelse få ske endast under förutsättning att den make, som avlämnar försändelsen, därvid även röstar för egen del. Att såsom i fråga om röstning vid valförrättning endast fordra, att den make, som å valdagen avlämnar försändelse, är röstberättigad vid det ifrågavarande valet, bör med hänsyn

till önskvärdheten av likformighet vid röstning å postanstalt före och å valdagen icke här medgivas.

Departements-
chefen.

Vad de sakkunniga sålunda anført bitrædes av mig.

Liksom jag vid behandlingen av 38 § angivit, skall röstmottagaren inlägga valsefelsförsändelsen i det ytterkuvert, varå röstlängdsutdraget tecknats.

40—41 §§.

De sakkunniga hava i fråga om dessa paragrafer anført:

Ytterkuvert, vari röstmottagare inlagt valkuvert eller valsefelsförsändelse, skola översändas av röstmottagare inom riket till den röstsammanräknande myndigheten samt av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. I förra fallet skola ytterkuverten kunna befordras på samma sätt som då det gäller rekommenderade försändelser. I senare fallet böra ytterkuverten vid insändandet vara inlagda i omslag och bör, om insändandet sker med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet bör ske från röstmottagare inom riket omgående samt från röstmottagare utom riket i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist dagen efter valdagen. Till överståthållarämbetet inkomna ytterkuvert böra snarast möjligt med posten vidarebefordras till de röstsammanräknande myndigheterna, och så bör ske även om ytterkuvert inkommit till överståthållarämbetet senare än dagen efter valdagen.

Såväl över ytterkuvert, vilka inkommit till överståthållarämbetet, som över ytterkuvert, vilka inkommit till röstsammanräknande myndighet, bör föras förteckning, vars beskaffenhet myndigheten torde böra äga rätt att bestämma.

Departements-
chefen.

Jag instämmer i vad de sakkunniga yttrat samt anser, att det kan överlämnas åt generalpoststyrelsen att bestämma på vad sätt ytterkuverten skola befordras till de röstsammanräknande myndigheterna.

43 §.

De sakkunniga.

I fråga om röstsammanräkning hava de sakkunniga, utöver vad som angivits vid behandlingen av 34 §, anført följande:

Den dag, då magistrat eller valnämnd i stad senast skall påbörja sammanräkning, bör framflyttas, och torde för att dessutom erhålla större likformighet böra föreskrivas, att alla på magistrat eller valnämnd ankommande sammanräkningar skola påbörjas senast å femtonde dagen efter valdagen. Där magistrat eller valnämnd har att verkställa sammanräkning för flera samtidigt förrättade val, torde dock böra tillåtas, att om sammanräkning för något eller några val icke hinner påbörjas inom sagda tid, denna sammanräkning må företagas så snart omständigheterna medgiva det. Detta skulle vara av betydelse särskilt för det fall, att kyrkofullmäktige skola väljas för ett flertal församlingar i samma stad. För närvarande behöver svårighet icke uppstå att inom föreskriven tid påbörja sammanräkningarna för dessa val, enär de nu kunna förrättas å olika dagar.

Departements-
chefen.

I de sakkunnigas förslag har jag endast vidtagit en mindre ändring till följd därav, att preliminär sammanräkning icke skall vara obligatorisk vid samtliga val.

I detta sammanhang må nämnas, att enligt 42 § kommunala vallagen sammanräkning vid val av landstingsmän skall verkställas för valkrets, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad, av länsstyrelsen, för stad, som bildar egen valkrets, av magistraten eller valnämnden och för annan stadsvalkrets av magistraten eller valnämnden i den folkrikaste staden.

Av en magistrat har ifrågasatts, huruvida icke slutlig sammanräkning vid landstingsmannaval även för städernas vidkommande borde ske av länsstyrelserna, vilket syntes särskilt motiverat, när flera städer vore sammanförda till en valkrets, men lämpligast borde gälla för alla städer.

Enligt min åsikt föreligger ej skäl att ändra berörda bestämmelse i 42 §.

44 §.

De nuvarande bestämmelserna om valedelsförsändelser för vissa yrkes- och tjänstemän hava uteslutits samt ersatts med föreskrifter angående behandlingen av ytterkuvert, som inkommit från röstmottagare. Sakkunnigförslaget har därvid följts med vissa ändringar, föranledda av att röstlängdsutdrag skall tecknas å ytterkuvert samt att preliminär sammanräkning icke alltid behöver äga rum.

Såsom de sakkunniga framhållit bör granskningen av valkuvert och valedelsförsändelser från äkta makar ävensom väljarnas avprickning i röstlängden ske i sammanhang med den egentliga röstsammanräkningen och ej såsom en särskild förrättning för sig.

57 §.

Vad i denna paragraf för närvarande stadgas i fråga om valedelsförsändelse för yrkes- och tjänstemän bör i enlighet med sakkunnigförslaget utgå.

59 §.

Omarbetningen av 26 och 27 §§ har föranlett vissa redaktionella ändringar i 59 §.

60 §.

De sakkunniga.

I fråga om denna paragraf hava de sakkunniga anfört:

Formulär till de valkuvert och ytterkuvert, som skola användas vid röstning å postanstalt samt å beskickning och konsulat, böra liksom vid andra kammarvalen fastställas av Konungen, och dessa kuvert böra genom statsverkets försorg och på dess bekostnad tillställas röstmottagarna. I fråga om de valkuvert, som användas vid valförrättningarna, är enligt gällande bestämmelser endast föreskrivet, att kuverten skola vara av ogenomskinligt papper samt lika till storlek och beskaffenhet, vilket senare dock avser enbart de kuvert, som användas vid ett och samma val. Valkuvert hava tillverkats genom statsverkets försorg samt tillhandahållits kommuner och församlingar mot ersättning. Valförrättarna hava dock ägt rätt att på egen hand anskaffa valkuvert, vilket dock knappast torde hava förekommit under senare tid. De sakkunniga anse emellertid, att det skulle vara fördelaktigt, att formulär till samtliga valkuvert fastställas av Konungen samt kuverten tillverkas endast genom statsverkets försorg. I enlighet med vad förhållandet är beträffande kuvert, som användas vid andrakammarval, torde

å kuvert, som skola begagnas vid kommunalval, böra anbringas ett märke, utvisande att de tillverkats genom statsverkets försorg. De valkuvert, som skola användas vid valförrättningarna, böra liksom nu tillhandahållas kommuner och församlingar mot ersättning. Därjämte torde böra föreskrivas, att envar, som i utövning av ämbete, tjänst eller offentligt uppdrag omhänderhar valkuvert, har att tillse, att kuvert icke utlämnas i annan ordning än i kommunala vallagen sägs.

Formulär till de kuvert, som skola användas för valsedelsförsändelse av äkta make, böra, liksom nu är stadgat, fastställas av Konungen. Vissa ändringar i formulären böra dock ske med hänsyn till att dessa kuvert skola användas icke blott vid valförrättning. Även dessa kuvert böra tillverkas endast genom statsverkets försorg samt tillhandahållas kommuner och församlingar mot ersättning. Erforderliga slag av dessa kuvert, d. v. s. kuvert för sådana val, som äga rum inom valdistriktet ifråga, böra i god tid före varje val finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten eller valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten eller valnämnden uppdragit att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Därjämte böra samtliga slag av här avsedda kuvert på statsverkets bekostnad finnas tillgängliga å postanstalterna samt å de beskickningar och konsulat, där röstmottagning skall äga rum. De politiska partiernas valorganisationer böra liksom för närvarande äga möjlighet att inköpa genom statsverkets försorg tillverkade kuvert, varom här är fråga.

Departements-
chefen.

Enär röstlängdsutdrag skall tecknas å det ytterkuvert, vari röstmottagaren skall inlägga valkuvert eller valsedelsförsändelse, skola sådana ytterkuvert icke tillställas röstmottagarna utan tillhandahållas de personer, som hava att utfärda röstlängdsutdrag.

I övrigt har vid omarbetningen av denna paragraf sakkunnigförslaget blivit följt.

Övergångsbestämmelse.

Vid behandlingen av 11 § har föreslagits det undantag från bestämmelsen att allmänna val av kyrkofullmäktige skola förrättas å tredje söndagen i oktober, att innevarande års allmänna kyrkofullmäktigval — med hänsyn till att detta år fjärde böndagen infaller å nämnda dag — skola äga rum en vecka senare eller således den 25 oktober. Stadgande härom har meddelats såsom övergångsbestämmelse.

Andringar i lagen om kommunalstyrelse i Stockholm.

12 §.

De sakkunniga.

De sakkunniga hava härutinnan anfört:

Val av stadsfullmäktige i Stockholm förrättas enligt nu gällande bestämmelser å tredje söndagen i september, och stadsfullmäktiges tjänstgöringsår räknas från och med den 1 oktober det år, då valet sker. I den proposition (nr 12) till 1936 års riksdag, vari förslag till dessa bestämmelser framlades, uttalades, att det kunde tänkas, att vissa svårigheter skulle kunna uppstå för medhinnande av röstsammanräkning före den 1 oktober, därest i en framtid möjlighet skulle beredas i Stockholm mantalsskriven person

att avlämna sin valsedel vid valförrättning å annan ort. Det framhölls emellertid i propositionen, att, ehuru det ur nämnda synpunkt måhända vore önskvärt, om stadsfullmäktiges tjänstgöringsår kunde börja något senare än den 1 oktober, mandattiden med hänsyn till särskilda i Stockholm rådande förhållanden åtminstone för det dåvarande borde börja redan nämnda dag. Om det av de sakkunniga föreslagna systemet skulle genomföras, skulle den tid, under vilken sammanräkningen skall ske, förkortas samt svårigheterna att verkställa denna före den 1 oktober bliva avsevärt ökade, och det skulle kunna inträffa, att sammanräkningen icke skulle medhinnas före mandattidens början. För att undvika detta borde möjligen mandattiden, i likhet med vad som gäller för övriga städer, börja först den 1 januari året efter det, då valet ägde rum. Då emellertid särskilda förhållanden föranlett, att mandattiden för Stockholms stadsfullmäktige skall börja tidigare än för stadsfullmäktige i övriga städer, samt det för genomförande av de sakkunnigas förslag icke erfordras annat än att mandattidens början framflyttas en kortare tid, vilja de sakkunniga föreslå sådan ändring i 12 § lagen om kommunalstyrelse i Stockholm, att stadsfullmäktiges tjänstgöringsår skola börja den 15 oktober det år, då valet sker.

Härav föranledas vissa ytterligare ändringar i sagda lag. Enligt 17 § skall ordinarie sammanträde av Stockholms stadsfullmäktige hållas bland annat i oktober »å första helgfria dag». Efter sistnämnda ord torde böra tilläggas »efter tjänstgöringsårets början». Vidare föreskrives i 31, 37 och 38 §§, att stadsfullmäktige vid första sammanträdet i oktober skola utse sekreterare samt välja ledamöter i stadskollegiet jämte ersättare för dem samt ordförande och vice ordförande i kollegiet, ävensom i 42 § 1 mom., att stadsfullmäktige vid första sammanträdet i oktober det år, då val av stadsfullmäktige ägt rum, skola välja borgarråd. De i dessa bestämmelser förekommande orden »första sammanträdet» torde böra utbytas mot »ordinarie sammanträdet». Slutligen torde, därest det av de sakkunniga föreslagna systemet skall tillämpas vid 1942 års stadsfullmäktigval, böra stadgas, att stadsfullmäktige, som utsetts för tiden till den 1 oktober 1942, skola tjänstgöra till den 15 samma månad samt att borgarråd, som enligt särskilda bestämmelser utsetts för tiden intill stadsfullmäktiges första sammanträde i oktober 1946, skola tjänstgöra intill fullmäktiges ordinarie sammanträde i sistnämnda månad. I fråga om tjänstgöringstiden för stadsfullmäktiges sekreterare, ledamöter i stadskollegiet och ersättare för dem samt ordförande och vice ordförande i kollegiet synas särskilda föreskrifter icke erforderliga.

Yttrandena.

Stockholms stadsfullmäktige hava icke haft något att erinra mot de sakkunnigas förslag.

Under den förberedande behandlingen av frågan hade borgarrådsberedningen tillstyrkt sakkunnigförslaget och stadskollegiet icke haft något att erinra mot detsamma.

Föredragande borgarrådet¹ hade därvid avstyrkt, att mandattiden skulle framflyttas till den 1 januari året efter det valet ägt rum, samt anfört:

Väl skulle därigenom vinnas, att nyvalda stadsfullmäktige icke tillträdde mitt under budgetarbetet utan först sedan staten för det följande året beslutats. Men denna vinst uppväges av den påtagliga nackdelen, att de genom valen tillträdde stadsfullmäktige och av dem valda borgarråd och stadskollegium icke skulle få fastställa staten för nästa år själva utan detta

¹ Borgarrådet Högland.

skulle ske genom den tidigare fullmäktigeuppsättningen. Då valen äga rum den tredje söndagen i september, kan genom den preliminära sammanräkningen klarhet omedelbart vinnas rörande förskjutningar i partiställningen. Principerna för statarbetet och skattesatsens fixerande böra rimligen bliva avgjorda av uppfattningen hos de nyvalda stadsfullmäktige.

För övrigt är det sålunda högst vart fjärde år, som de med en förskjutning av arbetsåret till den 15 oktober förenade olägenheterna skulle förekomma, och dessa äro i varje fall ett mindre ont än de genom arbetsårets framflyttande till att börja den 1 januari vållade rubbningarna måste anses innebära. Vid sistnämnda förändring skulle bland annat den mycket omständliga proceduren med val av nämnder och styrelser få förläggas ett stycke in på det nya arbetsåret.

Frågan om ändring av det kommunala arbetsåret till att sammanfalla med kalenderår är ett så genomgripande problem, att det kräver en särskild utredning om en sådan åtgärds förutsättningar och verkningar och kan därför icke nu upptagas till prövning. Tillräcklig anledning att frångå de sakkunnigas förslag på denna punkt synes sålunda icke föreligga.

I borgarrådsberedningen hade ett borgarråd¹, med förordande av att mandattiden skulle börja den 1 januari, framhållit, att man därigenom skulle undgå vissa olägenheter, samt vidare anfört:

Nämnda olägenheter hänföra sig främst till den under hösten pågående budgetbehandlingen, vilken som bekant plägar inträda i sitt avgörande skede i mitten av oktober månad. Att låta det kommunala arbetsåret börja den 15 oktober och då — mitt under statarbetet — företaga nyval av den institution, å vilken huvudansvaret för detta arbete vilar, nämligen stadskollegiet, synes mig såvitt möjligt böra undvikas. Olägenheterna av det föreslagna systemet komme att särskilt framträda vid de tillfällen, då ombyte av borgarråd sker, vilket även enligt den nya ordningen skulle komma att äga rum den 15 oktober. De nya borgarråden skulle då direkt inträda i statarbetets slutskede och hava att fullfölja vad deras företrädare förberett. Att välja en sådan tidpunkt för de nya borgarrådens tillträde, som nu ifrågasättes, synes mig följaktligen uppenbart olämpligt. I synnerhet komme olägenheterna härav att göra sig gällande, när fråga är om nyval av finansborgarråd. Genom ombyte på denna post under statarbetets sista skede riskeras sammanhanget och konsekvensen i budgetbehandlingen.

Genom att flytta fram mandattidens början till den 1 januari uppkommer visserligen det förhållandet, att den gamla stadsfullmäktigeuppsättningen — i likhet med vad som gäller för landets övriga städer — får fungera cirka tre månader efter det nyval skett. Denna nackdel synes mig emellertid väga mindre tungt än de ovannämnda betydande olägenheterna för budgetbehandlingen av den nu föreslagna ordningen. Härtill kommer, att man genom att fixera mandattidens början till den 1 januari finge bättre tid mellan valet och tidpunkten för tjänstgöringsårets början att inom den nyvalda stadsfullmäktigeförsamlingen förbereda valen av stadskollegium och av borgarråd. Om dessa val, som nu föreslås, skola företagas redan den 15 oktober, eller blott några veckor efter stadsfullmäktigevalet, kan befaras, att förberedelsetiden — särskilt i vad avsåge val av borgarråd — bleve alltför kort.

Jag vill till slut framhålla, att den av mig föreslagna framflyttningen av mandattidens början till den 1 januari lämpligen bör få den konsekvensen, att de val till nämnder och styrelser, som nu äga rum i december, i stället företagas vid stadsfullmäktiges första sammanträde i januari.

¹ Borgarrådet Sandberg.

Överståthållarämbetet har i denna fråga yttrat bland annat följande:

Steg för steg vidtagna ändringar inom den kommunala organisationen i Stockholm ha enligt ämbetets förmenande lett därtill, att det näppeligen längre är med stadens verkliga bästa förenligt att låta tjänstgöringsårets början fortsättningsvis vara förlagd till den eller i huvudsak samma tidpunkt, som blev bestämd genom lagändring år 1936.

Val av stadsfullmäktige i Stockholm ägde från institutionens inrättande rum i mars månad. Med tillgodoseende av önskvärdheten av att de vid ett val utsedda må snarast efteråt träda i funktion var stadgat, att stadsfullmäktiges tjänstgöringsår skulle börja den 1 april. År 1936 tillkom föreskrift om att val av stadsfullmäktige skulle äga rum tredje söndagen i september månad. Början av tjänstgöringsåret för stadsfullmäktige i Stockholm blev i samband därmed ändrad till den 1 oktober. Redan då var den tidpunkten med hänsyn till verkningarna å arbetet med det slutliga utarbetandet och fastställandet av stadens inkomst- och utgiftsstat ägnad ingiva betänksambet. Detta framhölls också av ämbetet, som emellertid ej fann svårigheterna ännu vara så accentuerade, att därav borde föranledas ett frångående av stadsfullmäktiges förslag. Det är nämligen att märka, att då ännu gällde, vad till innehållet blivit ursprungligen bestämt om borgarråden, som leda det förberedande budgetarbetet. Enligt lag den 14 februari 1920 skulle borgarråden utses för sex år åt gången och, om någon av dem avgick i förväg, skulle nytt val ske ej för återstoden av tiden för den avgångne utan för en tidsperiod av sex år, varjämte de voro självskrivna ledamöter av stadskollegiet. Därutinnan skedde ej någon ändring vare sig med den nya lagen den 15 juni 1935 om kommunalstyrelse i Stockholm eller i samband med ändringar däri genom lag den 3 april 1936.

Med de ändringar i lagen om kommunalstyrelse i Stockholm, som kommit till stånd genom lag den 21 mars 1940, ha förhållandena blivit gestaltade väsentligt annorlunda. Stadskollegiets tjänstgöringsår sammanfaller visserligen fortfarande med stadsfullmäktiges, men om borgarråd gäller, att han icke äger vara ledamot av stadskollegiet eller ersättare för sådan. Val av samtliga borgarråd gäller nu fyra år och försiggår vid första sammanträdet i oktober månad det år, då val av stadsfullmäktige ägt rum, och vid borgarråds frånträde av befattningen före utgången av tjänstgöringstiden utses annan person blott för återstoden av tiden. Det är lätt att förstå, huru sådana omständigheter äro i sig ägnade att under ett valår menligt påverka det viktiga arbete, som föregår statbehandlingen. I mån av ökningen av invånarantalet i huvudstaden och tillkomsten av nya kommunala uppgifter har berörda arbete visat sig bliva alltmer krävande och tidsödande. Besvärigheterna i avseende å statbehandlingen skulle komma att ytterligare markeras med den föreslagna ändringen av början av tjänstgöringsåret för stadsfullmäktige, stadskollegium och borgarråd. Skulle såväl borgarråden ombytas som en förskjutning av kollegiets majoritet äga rum mitt under det mest brådskande statbehandlingsarbetet, kunde mycket allvarliga olägenheter uppstå.

Enligt min mening föreligga icke, såvitt för närvarande kan bedömas, tillräckliga skäl att framflytta mandattidens början längre än som erfordras för genomförande av det nya röstningssystemet eller således i enlighet med sakkunnigförslaget till den 15 oktober det år, då valet sker. Även i övrigt biträder jag de sakkunnigas förut omnämnda förslag till ändringar i lagen om kommunalstyrelse i Stockholm.

Departements-
chefen.

14 §.

I enlighet med sakkunnigförslaget har i denna paragraf vidtagits den ändringen, att i fråga om vals kungörande hänvisning skett till vad därom stadgas i kommunala vallagen, dock att kungörelse liksom för närvarande skall offentligen anslås å rådhuset och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

17, 31, 37 och 38 §§ samt 42 § 1 mom. ävensom övergångsbestämmelser.

Härutinnan hänvisas till vad som anförts vid behandlingen av 12 §.

Ändringar i lagen om församlingsstyrelse i Stockholm.

11 §.

Denna paragraf har i enlighet med sakkunnigförslaget ändrats såtillvida, att i fråga om valdag och vals kungörande hänvisning skett till vad därom stadgas i kommunala vallagen, dock att annat än allmänt val skall äga rum å sön- eller helgdag, som bestämmes av magistraten, samt att kungörelse liksom för närvarande skall offentligen anslås å rådhuset och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

Ändringar i lagen om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

6 §.

De sakkunniga.

De sakkunniga hava härom anfört följande:

Enligt 6 § lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm skall för val, som avses i denna lag, med vissa undantag i tillämpliga delar gälla vad om stadsfullmäktigval är stadgat. Äkta make samt den som tillhör någon av de i kommunala vallagen angivna yrkes- och tjänstegrupperna äga rätt att vid de förstnämnda valen använda valsedel försändelse. Om rätten för vissa yrkes- och tjänstemän att använda valsedel försändelse skall upphöra att gälla vid stadsfullmäktigval, bör detsamma ske i fråga om val av borgmästare samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm. Därvid uppkommer frågan, huruvida röstning å postanstalt samt å beskickning och konsulat skall tillåtas vid dessa val. De åtgärder, som för sådant fall skulle vidtagas, måste emellertid anses alltför omfattande i förhållande till vad därmed skulle vinnas. De röster, som sålunda skulle avlämnas, torde knappast kunna inverka på valets utgång. Vidare avser valet endast upprättande av förslag till besättning av befattningen ifråga, varemot själva tillsättandet ankommer på Konungen. Röstning vid dessa val bör enligt de sakkunnigas mening endast ske vid väljarens personliga inställelse vid valförrättning eller genom valsedel avlämnande genom äkta make, och bör därför föreskrivas, att bestämmelserna om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt samt å beskickning eller konsulat icke skola äga tillämpning vid de nu ifrågakvarande valen.

Jag instämmer i vad de sakkunniga sålunda anfört.

Departements-
chefen.

Det synes böra nämnas, att det icke torde vara erforderligt att — såsom undantag från den i 6 § av 1921 års lag givna föreskriften att vad om stadsfullmäktigval är stadgat i tillämpliga delar skall gälla även för val enligt sagda lag — särskilt angiva, att preliminär sammanräkning icke skall äga rum vid sistnämnda val. Enär enligt 5 § samma lag valsedel vid dessa val icke får förses med partibeteckning, kunna bestämmelserna om preliminär sammanräkning icke här tillämpas.

Därjämte vill jag framhålla, att magistraten, som enligt 2 § nämnda lag äger utsätta dag för förrättande av val, därvid icke är bunden av bestämmelserna om valdag för stadsfullmäktigval.

Eftersom röstning å postanstalt samt å beskickning och konsulat icke skall ske vid nu ifrågasvarande val, saknas skäl att för dessa val tillämpa bestämmelsen att röstsammanräkning ej må påbörjas förrän å åttonde dagen efter valdagen. I stället torde böra föreskrivas, att sammanräkning vid dessa val skall påbörjas inom sju dagar efter valdagen.

Vidare må framhållas, att de föreslagna bestämmelserna i 60 § kommunala vallagen om beskaflenheten av kuvert samt tillverkning och tillhandahållande därav i tillämpliga delar skola gälla även för val enligt 1921 års lag. För sådant val avsedda kuvert skola således vara av samma slag som de, vilka skola användas för stadsfullmäktigval, ehuru med annan valbeteckning, varjämte kuverten skola tillverkas endast genom statsverkets försorg samt tillhandahållas staden mot ersättning.

Föredragande departementschefens hemställan.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga inom socialdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253),

2. lag angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm,

3. lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm samt

4. lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bengt Hammarberg.